תלמוד ירושלמי המבואר

מתיבתא

ביאור משולב

ביאורי הירושלמי

תמן אמרין

שינון התלמוד

מהדורת לאנדא

מכון אור ישראל - ירושלים - נהריה
קנין והוצאה
ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

פרק ראשון - יציאות השבת

הקדמה למסכת שבת

מסכת שבת פותחת במלאכת הוצאה מרשות לרשות[א]. בהמשך הפרק מפורטים דינים שונים השייכים מבעוד יום: בהלכה ג' (ט.) האיסור לחייט לצאת עם מחטו סמוך לחשיכה, ועוד דינים שונים שנתבארו בדרך אגב שם ובהלכה ב' (ח.) משום שדומים לדין זה, שגם הם אסורים משום הרחקה שלא יכשל באיסור[ב]. ומהלכה ד' (יא.) ועד סוף הפרק עוסקות המשניות בענין התחלת מלאכה מבעוד יום שתסתיים בשבת. בפרק ב' מפורטים דיני הדלקת הנרות השייכים לזמן כניסת שבת. בפרקים ג' ד' מפורטים דיני שהייה והטמנת התבשילים, שיש בהם דברים שהותרו גם בבין השמשות[ג]. בפרקים ה' ו' המשנה מפרטת איזה דברים נחשבים כדרך תכשיט לאדם ולבעלי חיים ומותר לצאת בהם לרשות הרבים, שגם הם דברים שצריך להכין מבעוד יום[ד]. ומפרק ז' ואילך מבוארים דיני ל"ט מלאכות שבת.

הלכה א

הקדמה למלאכת הוצאה

ארבע רשויות יש לענין שבת:

א. רשות היחיד. מקום שיש בשטחו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר, ומוקף במחיצות שיש בהם עשרה טפחים[ה]. וגם אויר שמעל רשות היחיד עד הרקיע נחשב כרשות היחיד[ו].

ב. רשות הרבים. מקום הילוך הרבים כגון רחובות ושווקים, שיש ברחבם שש עשרה אמות ואינם מקורים, ומפולשים לכל הפחות משני צדדיו[ז]. ויש אומרים שרק אם עוברים שם שישים ריבוא בכל יום הרי זו רשות הרבים[ח].

המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, והמכניס מרשות הרבים לרשות היחיד חייב חטאת[ט]. ואינו חייב עד שיעשה עקירה ברשות זו ויוציא לרשות אחרת, ויעשה שם הנחה[י]. וגם אם עומד ברשות אחת ומוציא את ידיו לרשות האחרת ומניח שם את החפץ שבידו חייב[יא], וכן הזורק חפץ מרשות לרשות חייב[יב]. רשות הרבים אינה אלא עד גובה עשרה טפחים, אבל למעלה מזה הרי הוא מקום פטור[יג].

המעביר ארבע אמות ברשות הרבים חייב[יד]. ואינו חייב עד שיעשה עקירה והנחה באיסור. ופחות מארבע אמות ברשות הרבים מותר לטלטל אף לכתחילה[טו].

ג. כרמלית[טז]. מקום שאינו לא רשות היחיד ולא רשות הרבים, דהיינו שאינו מוקף מחיצות כרשות היחיד אבל גם אינו עשוי להילוך הרבים כרשות הרבים, ובלבד שיהא ברחבו לפחות ארבעה טפחים[יז]. כגון ים, בקעה[יח], רחבה שלפני החנויות ששם הסוחרים יושבים. וכן מקום שהוא מוקף מחיצות אלא שאינן גבוהות עשרה טפחים להיחשב רשות היחיד, כגון חריץ או תל נמוך שברשות הרבים. וכן מבוי שאין ברחבו שש עשרה אמות או שהוא מקורה[יט]. ואויר כרמלית תופס עד עשרה טפחים, אבל למעלה מכך נחשב מקום פטור[כ].

טלטול מכרמלית לרשות היחיד או רשות הרבים ומהן לכרמלית, וכן טלטול ארבע אמות בכרמלית, אין בו איסור תורה, אך חכמים אסרו זאת כיון שכרמלית דומה לרשות הרבים[כא].

המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך כרמלית[כב], לפי רבנן חייב, כיון שלא עשה הנחה בכרמלית אלא רק עבר דרכה, וממילא נחשב כהוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים. אך בן עזאי סובר שפטור[כג].

א. ואף שהיא אחרונה בל"ט מלאכות המשנה פותחת בה, משום שהיא מצויה יותר משאר המלאכות ונכשלים בה יותר, לפי שבכדי לעבור עליה אין צריכים לעסוק בשום עסק, רק לצאת מרשות לרשות כשהחפץ בידו. פני משה (ד"ה שתים) על פי הרמב"ם (פיה"מ). וראה בביאורי הירושלמי פירושים נוספים מדוע הקדים התנא את מלאכת הוצאה.

ב. תוספות (ב. ד"ה יציאות - הא').

ג. ולכן נשנו הלכות אלו אחרי הלכות הדלקת נרות. רמב"ן (ב. ד"ה ראיתי).

ד. מהרש"א (בתוס' ב. ד"ה יציאות - הא').

ה. וכן תל גבוה עשרה טפחים וחריץ עמוק עשרה, שיש ברחבן שיעור ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. ברייתא להלן (ו.).

ו. בבלי (ז.), שולחן ערוך (סי' שמה ס"ה).

ז. ברייתא להלן (שם) ושולחן ערוך (סי' שמה ס"ז).

ח. שלחן ערוך (שם).

ט. ולהלן (ב.) יבואר אם הוצאה והכנסה מלאכה אחת הן.

י. משנה (א.).

יא. משנה (שם).

יב. משנה פרק הזורק (להלן עח:).

יג. משנה (להלן פא.), שלחן ערוך (שם סי"ב). ומקור הדין יתבאר בגמרא להלן (ה:). ובסמוך יבואר דין מקום פטור.

יד. והיא תולדה של מלאכת הוצאה. ר"ן (עג. ד"ה המוציא).

יש איסור נוסף מן התורה בענין הוצאה מרשות לרשות, והוא המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, ואפילו הושיט באויר רשות הרבים למעלה מעשרה טפחים שהוא מקום פטור. ובלבד שיהיו שתי רשויות היחיד באורך רשות הרבים, כגון שתי גזוזטראות הבולטות בצד רשות הרבים, אבל אם היו שתי הרשויות בשני צדי רשות הרבים זו כנגד זו, המושיט מרשות היחיד זו לרשות היחיד שכנגדה פטור. שכן במשכן, היו עומדות שתי עגלות זו מאחורי זו לאורך רשות הרבים, וכשפירקו את המשכן הכניסו הקרשים לעגלה הסמוכה למשכן, ומשם העבירו אותם לעגלה שלאחריה, דרך אויר רשות הרבים, ושתי העגלות עמדו באותו צד של רשות הרבים. משנה להלן פרק הזורק (פ.), רמב"ם (פי"ג הי"ח - והי"ט).

ואיסור זה לפי הירושלמי (להלן סד:) אינו תולדה של מלאכת הוצאה אלא היא מלאכה בפני עצמה, ושם יבואר הטעם שלא מנאוהו במנין הל"ט מלאכות.

טו. אך אסור לטלטל כמה פעמים פחות פחות מארבע אמות, על ידי שיעמוד לפוש לפני כל ארבע אמות, מפני שגזרו שמא יבוא לטלטל יותר מארבע אמות בבת אחת. שולחן ערוך (סי' שמט ס"ה) ומשנה ברורה (ס"ק טז-יז).

טז. בגמרא (להלן ו:) מתבאר, שהוא מלשון כרמל שכתוב בתורה (ויקרא כג יד) 'וקלי וכרמל', שהוא נוטריקון של רך ומל, ופירושו כדבר שאינו לח או יבש, אלא ממוצע ביניהם, שהוא דבר רך ונמלל ביד. ועל דרך משל דבר שאין לו גדרי רשות היחיד ורשות הרבים נקרא כרמלית. ובהערות שם הובאו פירושים נוספים לביאור המילה 'כרמלית'.

יז. שאם אין ברחבו ארבעה טפחים הריהו מקום פטור כמו שיתבאר בסמוך.

יח. פירוש: מקום שדות שאינן מוקפות מחיצות.

יט. על פי הברייתא להלן (ו.) ושולחן ערוך (שם סי"ד).

כ. בבלי (ז:).

כא. זה הטעם שאסרו לטלטל ארבע אמות בתוכה ושלא לטלטל ממנה לרשות היחיד. ומפני שהיא דומה גם לרשות היחיד גזרו שלא לטלטל ממנה לרשות הרבים. רמב"ם (שבת פי"ד הי"א), משנה ברורה (סי' שמו סק"ב) ע"פ רש"י (ו. ד"ה אינן).

כב. והוא הדין דרך מקום פטור.

כג. וטעמו מתבאר להלן (ד.) לשיטה אחת משום שהוא סובר שמהלך כעומד דמי, וכשהניח רגלו בכרמלית הרי זה כאילו עשה הנחה בכרמלית, וכשהמשיך בדרכו לרשות הרבים הרי זו עקירה חדשה מכרמלית לרשות הרבים. ולפי טעם

[א. - ה"א]

⁶יציאות

יציאות השבת. הוצאה מרשות לרשות הממורה בשבת, וגמ' מפרש להכנסות נמי קרי להו יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות: **באי זה צד.** כמו כילד: **שתים שהן ארבע בפנים.** לאותן העומדים בפנים שתים מן המורה הוצאה והכנסה דבעל הבית, ועל שתים אלו מייב חטאת על שגגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו סקילה וכן בכל מלאכת שבת: שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחילה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו וחזיל: **ושתים שהן ארבע בחוץ.** שתים מן המורה הוצאה והכנסה דעני העומד בחוץ, ושתים מדבריהן, כשהמלאכה נעשית ע"י שניהן זה עוקר וזה מניח לכתחילה אסור ואם עשה פטור כדליף בגמ' שתים שעשאו פטורים: **פשט העני את ידו.** ומפץ בתוכו: **ונתן ₂תוך ידו דבעל הבית.** דעביד ליה עקירה בריה"ר והנחה בריה"י: **או שנטל₂ מתוכה והוציא.** המפץ והניח בריה"ר דעביד ליה עקירה בריה"י והנחה בריה"ר: **העני חייב.** שעשה מלאכה שלימה, והרי שתים מן המורה לעומד בחוץ: **ובעה"ב פטור.** פטור לגמרי ואפי' לכתחילה מותר להא לאו מידי עביד: **פשט בעה"ב** וכו' **בעה"ב חייב.** והרי שתים מן המורה לעומד בפנים: **פשט העני את ידו** וכו'. דעביד ליה עקירה: **ונט₂ל בעה"ב מתוכה.** והניח בפנים ועביד ליה בעה"ב הנחה: **או שנתן ₂תוכה.** דעביד ליה בעל הבית עקירה והוציא העני הנחה: **שניהן פטורין.** שלמה שעשו שניהן פטורין. **אלא** עשה אחד מלאכה שלימה, אבל אסורין לעשות כן לכתחילה שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת, הרי שתים מדבריהן אחת לעני בחוץ ואחת לבעה"ב בפנים: **גמ'** מהו שתים שהן ארבע. מיבעיא ליה פירושא דמתני': **שתים ₂חייב ושתים ₂פטור.** שתים חייבים שהן ארבע בהצטרפות שתים פטורין וכדפרישית במתני': **או ארבע ₂חייב.** ולי' פטורין[א] והכי קאמר שתים כתובים בקרא והן הכנסה והוצאה, שהן ד' בפנים יש בהן ארבע דהיינו שתים הוצאות ושתים הכנסות לחוצה, ושתים הוצאה והכנסה שהן ארבע בחוץ לפטור, ובפנים היינו חייבים שמתחייב ומביא קרבן עליהם בפנים בעזרה, ובחוץ היינו שאין צריך להביא קרבן בפנים והיינו שתים דעני בהוצאה והכנסה דבעל הבית, שהבעל הבית נתן לתוך ידו של עני או שנטל מידו כדלהלן במתני' דבעל הבית חייב והעני פטור, וכן שתים דבעל הבית שפטור בהן היינו בהוצאה והכנסה דעני: **פשט העני כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דעני, הרי שתים לחיוב: **ובעל הבית פטור.** והרי שתים לפטור, והאי פטור ומותר הוא דלא עביד מידי: **פשט בעל הבית כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית, ואלו נמי שתים לחיוב, הרי לו ארבע לחיוב: **והעני פטור.** הרי ארבע לפטור: **פשט העני כו'.** השתא אזיל לפרש חיוב הוצאה מדבריהן, וכגון פשט העני את ידו דעביד ליה עני עקירה, ונטל בעל הבית מתוכה דעביד ליה בעל הבית הנחה: **שניהן פטורין.** שלא עשה האחד מלאכה שלימה, וילפינן לה בגמ' בבלית (ג.) מדכתיב בעשותה (ויקרא ד כב) יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורין: **גמ' מהו שתים שהן ארבע.** שתים שהן ארבע בפנים ושבחוץ דמתני' איך נפרשו, מי נימא דהכי קאמר: **שתים ₂חייב ושתים ₂פטור.** שתים שהן ארבע בפנים היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית שעומד בפנים בתוך הבית, שהעני פטור בהן, והיינו שתים שהן ארבע, שתים דעני בעל הבית לחיוב ושתים דעני לפטור. וכן שתים שהן ארבע בחוץ, היינו הוצאה והכנסה דעני שעומד בחוץ שבעל הבית פטור בהן, והכי קאמר שתים דעני לחיוב ושתים דבעל הבית לפטור, ובפנים ובחוץ דאמר היינו דבעל הבית ודעני: **או ארבע ₂חייב וארבע ₂פטור.** או דילמא שתים שהן ארבע בפנים היינו ארבע לחיוב, שתים דבעל הבית ושתים דעני, ובפנים דאמר היינו שמביא קרבנו בפנים, ושתים שהן ארבע בחוץ היינו ארבע יציאות שהן לפטור וכדפרשינן במתני':

יציאות השבת. הוצאה מרשות לרשות הממורה בשבת, וגמ' מפרש להכנסות נמי קרי להו יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות: **באי זה צד.** כמו כילד: **שתים שהן ארבע בפנים.** לאותן העומדים בפנים שתים מן המורה הוצאה והכנסה דבעל הבית, ועל שתים אלו מייב חטאת על שגגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו סקילה וכן בכל מלאכת שבת: **שהן ארבע.** מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחילה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו וחזיל: **ושתים שהן ארבע בחוץ.** שתים מן המורה הוצאה והכנסה דעני העומד בחוץ, ושתים מדבריהן, כשהמלאכה נעשית ע"י שניהן זה עוקר וזה מניח לכתחילה אסור ואם עשה פטור כדליף בגמ' שתים שעשאו פטורים: **פשט העני את ידו.** ומפץ בתוכו: **ונתן ₂תוך ידו דבעל הבית.** דעביד ליה עקירה בריה"ר והנחה בריה"י: **או שנט₂ל מתוכה והוציא.** המפץ והניח בריה"ר דעביד ליה עקירה בריה"י והנחה בריה"ר: **העני חייב.** שעשה מלאכה שלימה, והרי שתים מן המורה לעומד בחוץ: **ובעה"ב פטור.** פטור לגמרי ואפי' לכתחילה מותר להא לאו מידי עביד: **פשט בעה"ב** וכו' **בעה"ב חייב.** והרי שתים מן המורה לעומד בפנים: **פשט העני את ידו** וכו'. דעביד ליה עקירה בריה"ר והנחה בריה"י: **ונט₂ל בעה"ב מתוכה.** והניח בפנים ועביד ליה בעה"ב הנחה: **או שנתן ₂תוכה.** דעביד ליה בעל הבית עקירה והוציא העני הנחה: **שניהן פטורין.** שלא עשה אחד מלאכה שלימה, אבל אסורין לעשות כן לכתחילה שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת, הרי שתים מדבריהן אחת לעני בחוץ ואחת לבעה"ב בפנים: **ושתים שהן ארבע בחוץ.** וכן להעני העומד בחוץ בריה"ר שתים הן לחיוב מן המורה כשעושה כל המלאכה עקירה והנחה, שהן ארבע מדבריהם לפי שהוסיפו חכמים עוד שתים לאסור לכתחילה אף כשזה עוקר וזה מניח. והא דנקיט התנא לבעל הבית ולעני משום הך טעמא גופא דאמרן לפי שהוצאה מלאכה גרועה היא ולא הוי גמרינן הוצאה דעני מבעל הבית ולא בעל הבית מעני וכן לא הכנסה והלכך אשמועינן לתרוייהו (תוס' שם ד"ה פשט): **פשט העני את ידו לפנים.** ומפץ אחד בידו ונתן אותו לתוך ידו של בעל הבית דעביד ליה עקירה מריה"ר והנחה בריה"י והוי"ל בידו לחוץ דעביד ליה עקירה מריה"י והנחה בריה"ר, דלע"ג דבעינן עקירה ממקום אשר שיהיה בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים וכן הנחה על מקום ארבעה על ארבעה והכא ליכא, מסקינן בגמרא (בבלי ה.) משום דידו של אדם חשובה ליה כארבעה על ארבעה לפי שרגיל ליטול ולהניח בה חפצים ואפילו גדולים כרחב הלכך אע"פ שלא הניח החפץ במקום שהוא עומד בו הואיל והוא בידו הרי הוא כמונח בארץ*: **העני חייב.** לפי שהוא עשה מלאכה שלימה עקירה והנחה אבל בעל הבית פטור. והך פטור וכן פטור דעני דבשבת שביה, פטור ומותר גמור הוא דלא עשה כלום אלא מעשה אינתבא הוא דעביד ואין כאן משום איסור שבת כלום, אע"ג דאיכא הכא משום לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט יד) ולפיכך לו מהמתרצים (תוס' ג. ד"ה כל בנא) לפרש דהכא בעני נכרי מיירי, אבל הא ליתא דלא מיירי הכא אלא במילי דשבת ומשום איסור שבת הוא דאמרינן דפטורי דרשא פטור ומותר הוא (תוספות ישנים, רא"ש וכ"ן): **פשט בעל הבית** וכו' **בעל הבית חייב.** לפי שהוא עשה מלאכה שלימה והעני פטור ומותר הוא דלא עביד מידי. והא דמסהיד דאתא ומפרכא לה מן המורה להעומד בחוץ והכלי מפרכ לאמים מן המורה לעומד בפנים ולא כמלר שהתחיל בחמילה, משום דאתא לאשמועינן דהכנסה נמי הוצאה קרי לה והלכך בתר דפתח ביציאות קא מפרש הכנסה לאלתר: **פשט העני** וכו'. הני תרתי בני דסיפא הן הן השתים מדבריהם שהוסיפו חכמים לאסור לכתחילה אפילו לא עשה אחד מהן מלאכה שלימה דאשאו אמא יבואו כל אחד בפני עצמו לעשות מלאכה שלימה בשבת, והייגו כאן שתים מדבריהם להעומד בחוץ ושתים מדבריהם להעומד בפנים: **גמ' מהו שתים שהן ארבע.** ובעי הש"ס היכי מפרש כן להמתני' דקתני שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ ואי אית לה כולהו מיוהא ואל כרתך דיש בהן ג"כ לד פטור וכדמפרש לקמן במתני', ושואל הש"ס היאך מרמז התנא בריש הברייתא להני מיובי דפטורי דתני ואזיל: **שתים ₂חייב ושתים ₂פטור.** כלומר מי נימא דשתים שהן ארבע דקאמר היינו שש בהן שתים לחיוב ושתים מהן לפטור, דשתים לחיוב הן הוצאה והכנסה בעבד"ב דעומד בפנים ושתים לפטור אם אינו עושה כל המלאכה וכדתניא בגבא דסיפא פשט בעה"ב את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה וכו' דהיינו הוצאה והכנסה דפטור, וכן שתים שהן ארבע בחוץ בריה"ר דעומד בחוץ אם עשה כל המלאכה דהוצאה והכנסה, שהן ארבע היינו עם השתים לפטור אבל עשה כל המלאכה אלא כדקתני בסיפא שפשט העני את ידו המלאה לפנים ונטל הבעה"ב מתוכה ואין כאן מלאכה שלימה בהכנסה וכן בהוצאה שפשט העני את ידו ריקנית לפנים ונתן הבעה"ב לתוכה והוציא, ומלאכה אומר דהשתים דקאמר התנא בריש הברייתא הן השתים לחיוב ושהן ארבע דקאמר הן הן השתים לפטור*: **או ארבע ₂חייב וארבע ₂פטור.** כלומר אי אלמא שלא תתלק בענין הזה לשתים שהן ארבע דקאמר התנא, אלא בהשתים דקאמר מרמז הכן אלד החיוב

יציאות השבת. הוצאה מרשות לרשות הממורות אלא שבת, ולהך פירושא קאמר בגמרא דתנא להכנסה נמי הוצאה קרי ליה שהרי מוציא מרשות לרשות הוא. והא דתני יציאות ולא קתני הוצאה ולישנא דקרא נקיט דכתיב (שמות טז כט) אל יצא איש ממקומו ודרשינן מייתי (עירובין יז:) הוצאה אל יצא עם הכלי לנקט המן (תוס' ב. ד"ה יציאות)*: **שתים שהן ארבע בפנים.** שתים הן מן המורה הוצאה והכנסה לבעל הבית העומד בפנים ברשות היחיד ועושה כל המלאכה עקירה והנחה מרשות לרשות ושתים הן לחוץ, שמייב חטאת על שגגתו, כגון שגגה ולא ידע שהוא שבת או שגגה ולא ידע שמלאכה זו אסורה, ועל זדונו בלא התראה מייב כרת ואם הוא בהתראה מייב סקילה וכמו בכל שאר מלאכות של שבת. והא דפתח התנא במלאכת הוצאה ולא קתני לפי סדר האבות הטעיין לקמן בפרק ז' (ד"ב - נג.): משום שהוצאה היא מלוייה ביותר ורגילין בני אדם להכשל בה לפי שאין נוהר לעצמן אחר עמה אלא שהוא מוציא או מכניס הכפץ עמו, ועוד טעם אחר לפתיחת המסכת במלאכה זו משום שמלאכה גרועה היא דמה לי מוציא מרשות היחיד לרה"ר ומה לי מוציא מרה"י לרה"י ואינה נראית למלאכה לפיכך הקדים אותה התנא לשאותה להשמיענו דמ"מ מלאכה היא (תוס' שם): **שהן ארבע.** שהוסיפו עוד שתים מדבריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שניים אזה עוקר וזה מניח, דמן המורה כשהוסיפו פטורין (בבלי נג.) מקרא דכתיב (ויקרא ד כז) ואם נפש אחת תחטא וגו' יחיד שעשה אותה מייב שניים שעשאוה פטורין אבל חכמים אסרו לכתחילה ואם עשה פטור כדמפרש ואזיל לקמן: **ושתים שהן ארבע בחוץ.** וכן להעני העומד בחוץ בריה"ר שתים הן לחיוב מן המורה כשעושה כל המלאכה עקירה והנחה, שהן ארבע מדבריהם לפי שהוסיפו חכמים עוד שתים לאסור לכתחילה אף כשזה עוקר וזה מניח. והא דנקיט התנא לבעל הבית ולעני משום הך טעמא גופא דאמרן לפי שהוצאה מלאכה גרועה היא ולא הוי גמרינן הוצאה דעני מבעל הבית ולא בעל הבית מעני וכן לא הכנסה והלכך אשמועינן לתרוייהו (תוס' שם ד"ה פשט): **פשט העני את ידו לפנים.** ומפץ אחד בידו ונתן אותו לתוך ידו של בעל הבית

השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ. [א]באי זה צד. העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים [א]פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכנים בעל הבית חייב והעני פטור. [ב]פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה והוציא שניהן פטורין. [ג]מ' יציאות השבת וכו': [ד]מהו שתים שהן ארבע שתים לחייוב ושתים לפטור או ארבע לחיוב וארבע לפטור.

ביאור הגרח"ק

יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמורות בשבת יש שחייב בהן ויש שפטור בהן, ואזיל ומפרש כמה לחיוב וכמה לפטור: **שתים שהן ארבע בפנים.** שתים שהן ארבע הן לחיוב, וקרי להו בפנים משום שמביא עליהם קרבן בפנים בעזרה (תוס' שבועות ה. ד"ה שתים). ושתים הם הוצאה והכנסה דבעל הבית, שהן ארבע הוצאה והכנסה דעני דמפרש להלן במתני' כיצד, ועיקר החיוב הוצאה והכנסה הוא, ואלו השתים אצל עני וכן אצל עשיר נמצא ארבע. והוצאה היינו מרצא מרשות היחיד לרשות הרבים והכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד. והוצאה כיון דמלאכה גרועה היא חשיב לה הוצאה והכנסה תרתי, וכן עני ועשיר, דלא הוה ידעינן חד מחבריה, דעומד בחוץ ומושך לעצמו לא הוה ידעינן מעשיר שעומד בפנים ומוציא, ובעינן למילף כולהו מקרא וכדאיתא בגמ' להלן (ב.): **ושתים שהן ארבע בחוץ.** פי' שפטור בהן ואין צריך להביא קרבן בפנים והיינו שתים דעני בהוצאה והכנסה דבעל הבית, שהבעל הבית נתן לתוך ידו של עני או שנטל מידו כדלהלן במתני' דבעל הבית חייב והעני פטור, וכן שתים דבעל הבית שפטור בהן היינו בהוצאה והכנסה דעני: **פשט העני כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דעני, הרי שתים לחיוב: **ובעל הבית פטור.** והרי שתים לפטור, והאי פטור ומותר הוא דלא עביד מידי: **פשט בעל הבית כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית, ואלו נמי שתים לחיוב, הרי לו ארבע לחיוב: **והעני פטור.** הרי ארבע לפטור: **פשט העני כו'.** השתא אזיל לפרש חיוב הוצאה מדבריהן, וכגון פשט העני את ידו דעביד ליה עני עקירה, ונטל בעל הבית מתוכה דעביד ליה בעל הבית הנחה: **שניהן פטורין.** שלא עשה האחד מלאכה שלימה, וילפינן לה בגמ' בבלית (ג.) מדכתיב בעשותה (ויקרא ד כז) יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורין: **גמ' מהו שתים שהן ארבע.** שתים שהן ארבע בפנים ושבחוץ דמתני' איך נפרשו, מי נימא דהכי קאמר: **שתים ₂חייב ושתים ₂פטור.** שתים שהן ארבע בפנים היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית שעומד בפנים בתוך הבית, שהעני פטור בהן, והיינו שתים שהן ארבע, שתים דבעל הבית לחיוב ושתים דעני לפטור. וכן שתים שהן ארבע בחוץ, היינו הוצאה והכנסה דעני

א מתי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ט ופי"ג הלכה ב [והלכה ז] סמ"ג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שמז סעיף ג:

ב מתי' שם פי"ג הלכה ב [טוש"ע או"ח סימן שמז סעיף ג]:

שינויי נוסחאות

א) **באי זה צד.** במשניות ובבבלי (ב.) **כיצד.** בד"ק ובדבוסים **באי זה צד**:

הגהות וציונים

א. בשיירי קרבן (שבועות פ"א ה"א - א. ד"ה בראות) הגיה וכ"ק שתים כתובים בקרא והן ב' יציאות דעני ודבעה"ב, שהן אחרנא אמכמות דעני ובדעה"ב דאתיין ממדרש חכמים שתיינן עליהן, ושתים שהן יציאות, שהן אחרנא אמכמות נתון לפטור:

וכל זה במקום שיש ברחבו ארבעה טפחים אלא שאינו מוקף מחיצות עשרה טפחים, אבל מקום ברשות הרבים[כד] שיש בגבהו שלשה טפחים[כה] ואין ברחבו ארבעה טפחים, לא גזרו בו[כו], ונקרא בלשון הבבלי (ו.) מקום פטור[כז]. מותר לכתחילה להוציא ממקום פטור לרשות היחיד או לרשות הרבים, ולהכניס מהם לשם[כח]. וכן מותר לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות[כט]. אבל אסרו רבנן להוציא מרשות היחיד למקום פטור, ולחזור ולהוציא משם לרשות הרבים[ל].

ד. מבואות שאינן מפולשין[לא]. חצר המשותפת ומבואות שאינן מפולשין, מדאורייתא הרי הם רשות היחיד ומותר לטלטל מזו לזו, אלא שרבנן אסרו לטלטל מהם לרשות היחיד ומרשות היחיד אליהם, וכן להעביר בהם יותר מארבע אמות, אלא על ידי עירובי חצרות ושיתופי מבואות[לב]. טעם האיסור הוא מפני שאם נתיר לטלטל מרשות לרשות [שהחצר רשות אחרת היא, שאף שגם הוא יש לו חלק בחצר אבל גם לשאר בני החצר יש חלק בחצר], יבואו לטלטל גם מרשות היחיד לרשות הרבים[לג].

עירוב היינו שגובים פת מכל בית ובית ונותנים אותו בבית אחד שבחצר, ועל ידי כך אנו רואים כאילו כולם דרים בבית שהפת שם, שדעתו של אדם על מקום שמזונותיו שם, וכיון שכולם דרים בבית אחד נעשית כל החצר כרשות אחת[לד]. וכן בשיתופי מבואות גובים פת מכל החצרות ומניחים אותו באחת החצרות שבמבוי, ואנו רואים כאילו כל בני החצרות דרים באותה חצר.

דיני הוצאה מרשות לרשות מתבארים בפרק א' (ה"א). ובהמשך הפרק (ה"ג) ובפרקים ה' ו' מתבארים דיני הוצאה כדרך תכשיט וכדרך מלבוש. בפרקים ח' ט' מתבארים שיעורי הוצאה שמתחייבים עליה, ובפרק י' מתבאר אופן ההוצאה שחייבים עליה, ובפרק י"א מתבארים דיני הזורק מרשות לרשות. דיני מחיצות להיחשב רשות היחיד, וכן דיני עירובי חצרות ושיתופי מבואות מתבארים ברובם במסכת עירובין.

משנה

העושה מלאכה מל"ט מלאכות האסורות בשבת, בשוגג חייב חטאת, במזיד ללא התראה חייב כרת, ואם עשה במזיד והתראה ובפני עדים חייב סקילה.

מדאורייתא אינו חייב עד שיעשה מלאכה שלימה, אבל אם עשה אחד חצי מלאכה, וחבירו עשה את חציה השני, שניהם פטורים, לפי שאף אחד מהם לא עשה מלאכה שלימה[לה], אלא שרבנן אסרו גם חצי מלאכה. ולכן במלאכת הוצאה מרשות לרשות, שהמלאכה היא לעקור את החפץ מרשות היחיד ולהניחו ברשות הרבים, או להיפך, אם אחד עשה את העקירה והשני עשה את ההנחה שניהם פטורים.

המשנה מונה את אופני מלאכת הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים ומרשות הרבים לרשות היחיד האסורות מדאורייתא ומדרבנן:

יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת - הוצאות מרשות לרשות[לו] האמורות בשבת, **שְׁתַּיִם** הן האסורות מן התורה וחייב עליהם חטאת, **שֶׁעֵם** שני מקרים נוספים האסורים מדרבנן, **הֵן אַרְבַּע** הוצאות האסורות למי שעומד **בְּפָנִים** - בתוך רשות היחיד. וְכֵן **שְׁתַּיִם** - שתי הוצאות האסורות מן התורה שחייב עליהם חטאת, **שֶׁעֵם** שני מקרים נוספים האסורים מדרבנן, **הֵן אַרְבַּע** הוצאות אסורות למי שעומד **בַּחוּץ** - ברשות הרבים[לז].

זה בזורק יהא פטור אף לבן עזאי. ולפי דעה אחרת בגמרא טעמו הוא משום שסובר ש'אויר הכרמלית כממשה', שכיון שנקלטה באויר הכרמלית הרי הוא כמי שהונחה בכרמלית, ולפי טעם זה גם בזורק יסבור בן עזאי שפטור.

כד. שאם הוא ברשות היחיד גם אם הוא גבוה למעלה משלשה טפחים ואין בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, הרי הוא רשות היחיד. ואם הוא בכרמלית, נחלקו רש"י והרמב"ם כיצד יש להחשיבו, דעת רש"י (ז. ד"ה דעד) שנחשב מקום פטור, ודעת הרמב"ם (שבת פי"ד ה"ו) שנחשב כרמלית.

כה. אבל למטה מגובה שלשה טפחים הרי הוא חלק מרשות הרבים.

כו. וגם אם יש בגבהו עשרה טפחים הרי הוא מקום פטור.

כז. ולפי הבבלי מקום פטור הוא אחד מהארבע רשויות, ובביאורי הירושלמי להלן (ו.) יבואר הטעם שבירושלמי לא מנאוהו בכלל הארבע רשויות.

כח. ברייתא בבבלי (ו.). ירושלמי להלן (ה.) לפי גירסת הפני משה (ד"ה רבי חסדא) וביאור הגרח"ק (ד"ה ה"ג קנה).

כט. ואפילו כמה מילין, כגון שארוך אלף מיל, אבל אינו רחב ארבעה טפחים. רמב"ם (שבת פי"ד ה"ז).

ל. גמרא להלן (ז.) וברייתא בבבלי (ו.).

לא. כן דעת הירושלמי (להלן ו.) שהרשות הרביעית היא מבואות שאינן מפולשין. אולם כאמור, לפי הבבלי (ו.) מקום פטור הוא הרביעי שבארבע רשויות, וכתב רש"י (ד"ה לא עירבו) שחצר של רבים ומבואות שאינם מפולשים נכללים בכלל רשות היחיד, שבין עירבו ובין לא עירבו רשות היחיד היא, והמוציא מתוכם לרשות הרבים חייב. וביאור המחלוקת בין הבבלי לירושלמי בענין מנין ארבע הרשויות יבואר בביאורי הירושלמי בברייתא להלן (ו.). וראה בפני משה (ו. ד"ה ומבואות) שמפרש גם בירושלמי כדעת הבבלי.

לב. ברייתא להלן (ו:). ואמרו חז"ל (בבלי יד:) ששלמה תיקן עירובין.

לג. כן פירש רש"י (ו. ד"ה לא עירבו) שהטעם הוא מפני שהחצר רשות אחרת [ומה שכתב רש"י שהבית מיוחדת לבעליה, והחצר רשות לכולן, הוא ביאור מדוע החצר נחשבת כרשות אחרת]. אולם הרמב"ם (ערובין פ"א ה"ד) פירש, שהטעם הוא משום שחצר השותפים דומה לרשות הרבים, ויבואו להוציא גם מרשות היחיד לרשות הרבים.
ולפי טעם רש"י האיסור הוא גם על הוצאה מרשות היחיד אחת לרשות היחיד אחרת [וכן כתב להדיא (יד: ד"ה עירובין)], אבל לפי טעם הרמב"ם שהוא משום שנראה כרשות הרבים יש שכתבו שאין איסור להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד (באר היטב סי' שע סק"ז בשם שו"ת דבר שמואל סי' קפב), אולם כל האחרונים חלקו על דבריהם (עי' ביה"ל סי' שע ד"ה לא) ופירשו שגם לפי הרמב"ם חיוב עירובין הוא גם בין שתי רשויות היחיד, ומה שכתב שהטעם הוא משום שהחצר היא כרשות הרבים, יישב התוספות יום טוב (עירובין פ"ז מ"א), ששלמה ובית דינו לא תיקנו עירובין אלא בחצר השותפין, וחז"ל הוסיפו וגזרו גם על הוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד.

לד. כן דעת רבה בבבלי (עירובין מט.) שעירוב משום דירה, ופירש רש"י (ד"ה משום) 'שדעתו של אדם על פיתו, והוו להו כאילו דיירי בההוא ביתא, ואין בחצר זו אלא דירה אחת, והרי כל רשות החצר מיוחדת לבית זה'. והרמב"ם כתב (עירובין פ"א ה"ו) 'כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו, ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחבירו אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה שנשאר לכולנו, כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחז כל אחד לעצמו והרי אנו כולנו רשות אחת'. אבל שמואל חולק על רבה וסובר שעירוב משום קנין, דהיינו שעל ידי שבני החצר נותנים מפתם לבעל הבית שמניחים בו את הפת, הרי הם קונים חלק בביתו, ונעשים כולם בני אותו בית, ושאר הבתים שבחצר נטפלים לאותו בית. ולהלכה נפסק בשולחן ערוך (או"ח סי' שסו ס"א וס"ג) כרבה.

לה. ובבבלי (ג.) למדוהו מהכתוב שנאמר בקרבן חטאת (ויקרא ד כז), 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה', ודרשו מהלשון 'בעשותה' שדווקא אם עשה את כל המלאכה חייב, ולא אם עשאה יחד עם חבירו.

לו. 'יציאות' כולל גם הכנסות מרשות הרבים לרשות היחיד, משום שכל העברת חפץ מרשות לרשות, היא גם הוצאה, על שם שמוציא את החפץ מהרשות שהיה בה לרשות אחרת [בבלי (בג:)]. וראה עוד בביאורי הירושלמי.
הטעם שכתבה המשנה 'יציאות' שמשמעה יציאת האדם בשבת, ולא 'הוצאות' שמשמעה הוצאות חפץ בשבת, ראה בביאורי הירושלמי.

לז. הגמרא להלן (עמוד זה) מסתפקת בביאור דברי המשנה 'שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ', ובפנים נתבאר כצד הראשון בגמרא, שכן פירשו בקרבן העדה ופני משה (ד"ה שתים).

⁶יציאות

יציאות השבת. הוצאה מרשות לרשות הממורה בשבת, וגמ' מפרש דהכנסות נמי קרי להו יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות: **באי זה צד.** כמו כילד: **שתים שהן ארבע בפנים.** לאותן העומדים בפנים שמים מן המחוה הוצאה והכנסה דבעל הבית, ועל שתים אלו מייב חטאת על שגגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו סקילה וכן בכל מלאכת שבת: שהן ארבע. מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחילה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו וחזיל: **ושתים שהן ארבע בחוץ.** שתים מן המחוה הוצאה והכנסה דעני העומד בחוץ, ושתים מדבריהן, דכתמלאכה נעשית ע"י שניהן זה עוקר וזה מניח לכתחילה אסור ואם עשה פטור כדליף בגמ' שתים שעשאו פטורים: **פשט העני את ידו.** ומפץ בתוכו: **ונתן ₁תוך ידו דבעל הבית.** דעביד ליה עקירה גרה"ר והנחה גרה"י: **או שנטל₂ מתוכה והוציא.** המפץ והניח גרה"ר דעביד ליה עקירה גרה"י והנחה גרה"ר: **העני חייב.** שעשה מלאכה שלימה, והרי שתים מן המחוה לעומד בחוץ: **ובעה"ב פטור.** פטור לגמרי ואפי' לכתחילה מותר להא לאו מידי עביד: **פשט בעה"ב** וכו' **בעה"ב חייב.** והרי שתים מן המחוה לעומד בפנים: **פשט העני את ידו** וכו'. דעביד ליה עקירה: **ונטל₃ בעה"ב מתוכה.** והניח בפנים ועביד ליה בעה"ב הנחה: **או שנתן₄ לתוכה.** דעביד ליה בעל הבית עקירה והוציא הנחה: **שניהן פטורין.** עלא עשה אחד מלאכה שלימה, אבל אסורין לעשות כן לכתחילה שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת, הרי שתים מדבריהן אחת לעני בחוץ ואחת לבעה"ב בפנים: **גמ'** מהו שתים שהן ארבע. מיבעיא ליה פירושא דמתני': **שתים ₅חייב ושתים ₅פטור.** שתים מיוחדים שהן ארבע בהצטרפות שתים פטורין וכדפריטת במתני': **או ארבע ₅חייב.** וד' פטורין₆ והכי קאמר שתים כתובים בקרא והן הכנסה והוצאה, שהן ד' בפנים יש בהן ארבע דהיינו שתים הוצאות ושתים הכנסות לאוצרא, ושתים הוצאה והכנסה שהן ארבע בחוץ לפטור, ובפנים היינו מיוחדים שמתחייב ומביא קרבן עליהם בפנים בעזרה, ובחוץ היינו שאין צריך להביא קרבן בפנים והיינו שתים דעני בהוצאה והכנסה דבעל הבית, שהבעל הבית נתן לתוך ידו של עני או שנטל מידו כדלהלן במתני' דבעל הבית חייב והעני פטור, וכן שתים דבעל הבית שפטור בהן היינו בהוצאה והכנסה דעני: **פשט העני כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דעני, הרי שתים לחיוב: **ובעל הבית פטור.** והרי שתים לפטור, והאי פטור ומותר הוא דלא עביד מידי: **פשט בעל הבית כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית, ואלו נמי שתים לחיוב, הרי לו ארבע לחיוב: **והעני פטור.** הרי ארבע לפטור: **פשט העני כו'.** השתא אזיל לפרש חיוב הוצאה מדבריהן, וכגון פשט העני את ידו דעביד ליה עני עקירה, ונטל בעל הבית מתוכה דעביד ליה בעל הבית הנחה: **שניהן פטורין.** שלא עשה האחד מלאכה שלימה, וילפינן לה בגמ' בבלית (ג.) מדכתיב בעשותה (ויקרא ד כז) יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורין: **גמ' מהו שתים שהן ארבע.** שתים שהן ארבע בפנים ושבחוץ דמתני' איך נפרשו, מי נימא דהכי קאמר: **שתים ₅חייב ושתים ₅פטור.** שתים שהן ארבע בפנים היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית שעומד בפנים בתוך הבית, שהעני פטור בהן, והיינו שתים שהן ארבע, שתים דעני דבעל הבית לחיוב ושתים דעני לפטור. וכן שתים שהן ארבע בחוץ, היינו הוצאה והכנסה דעני שעומד בחוץ שבעל הבית פטור בהן, והכי קאמר שתים דעני לחיוב ושתים דבעל הבית לפטור, ובפנים ובחוץ דאמר היינו דבעל הבית ודעני: **או ארבע ₅חייב וארבע ₅פטור.** או דילמא שתים שהן ארבע בפנים היינו ארבע לחיוב, שתים דבעל הבית ושתים דעני, ובפנים דאמר היינו שמביא קרבנו בפנים, ושתים שהן ארבע בחוץ היינו ארבע יציאות שהן לפטור וכדפרשינן במתני':

יציאות השבת. הוצאה מרשות לרשות הממורות אצל שבת, ולהן פירושא קאמר בגמרא דמתא להכנסה נמי הוצאה קרי ליה שהרי מוציא מרשות לרשות הוא. והא דתני יציאות ולא קתני הוצאות ולישנא דקרא נקיט דכתיב (שמות טז כט) אל יצא איש ממקומו וודרשינן מייתי (עירובין יז:) הוצאה אל יצא עם הכלי לנקט המן (תוס' ב. ד"ה יציאות)*: **שתים שהן ארבע בפנים.** שתים הן מן המחוה הוצאה והכנסה דבעל הבית המיוחד ועושה כל המלאכה עקירה והנחה מרשות לרשות ושתים הן לחוץ, שמייב חטאת על שגגתו, כגון שגגה ולא ידע שהוא שבת או שגגה ולא ידע שמלאכה זו אסורה, ועל זדונו בלא התראה מייב כרת ואם הוא בהתראה מייב סקילה וכמו בכל אשר מלאכות של שבת. והא דפתח התנא במלאכת הוצאה ולא קתני לפי סדר האבות הטעיין לקמן בפרק ז' (ס"ב - נג.): משום שהוצאה היא מלוייה ביותר ורגילין בני אדם להכשל בה לפי שאין נוהך לעשקה אחר עמה אלא שהוא מוציא או מכניס המפץ עמו, ועוד טעם אחר לפתיחת המסכת במלאכה זו משום שמלאכה גרועה היא דמה לי מוציא מרשות היחיד לרה"ר ומה לי מוציא מרה"י לרה"י ואינה נראית למלאכה לפיכך הקדיים אותה התנא לשאותה להשמיענו דמ"מ מלאכה היא (תוס' שם): **שהן ארבע.** שהוסיפו עוד שתים מדבריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שתים אזה עוקר וזה מניח, דמן המחוה שיהם שניהן פטורין (בבלי שם.). מקרא דכתיב (ויקרא ד כז) ואם נפש אחת תחטא וגו' יחיד שעשה אותה חייב שתים שעשאוה פטורין אבל חכמים אסרו לכתחילה ואם עשה פטור כדמפרש ואזיל לקמן: **ושתים שהן ארבע בחוץ.** וכן לגבי העומד בחוץ בגרה"ר שתים הן לחוב מן המחוה כשעושה כל המלאכה עקירה והנחה, שהן ארבע מדבריהם לפי שהוסיפו חכמים עוד שתים לאסור לכתחילה אף כאזה עוקר וזה מניח. והא דנקיט התנא לגבל הבית ולעני משום הך טעמא גופא דאמרן לפי שהוא מלאכה גרועה היא ולא הוי גמריגן הוצאה דעני מגבל הבית ולא בעל הבית מעני וכן לא הכנסה והלכך אשמועינן לתרוייהו (תוס' שם ד"ה פשט): **פשט העני את ידו לפנים.** ומפץ אחד בידו ונתן אותו לתוך ידו של בעל הבית דעביד ליה עקירה מרה"ר והנחה גרה"י ואם בעל הבית והוא בידו לאחר דעביד ליה עקירה מרה"י והנחה גרה"ר, דאע"ג דבעינן עקירה ממקום אשר שיהיה בו מרבעה טפחים על מרבעה טפחים וכן הנחה על מקום מרבעה על מרבעה והכא ליכא, מסקינן בגמרא (בבלי ה.) משום דידו של אדם חשובה ליה כארבעה על ארבעה לפי שרגיל ליטול ולהניח בה חפצים ואפילו גדולים הרבה והלכך אע"פ שלא הניח המפץ במקום שהוא עומד בו הואיל והוא בידו הרי הוא כמונח בארץ*: **העני חייב.** לפי שהוא עשה מלאכה שלימה עקירה והנחה אבל בעל הבית פטור. והך פטור וכן פטור דעני דבשבת שייב, פטור ומותר גמור הוא דלא עשה כלום אלא מעשה אינתבא הוא דעביד ואין כאן משום איסור שבת כלום, אע"ג דאיכא הכא משום לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט יד) ולפיכך לו מהמתרשים (תוס' ג. ד"ה בבא) לפרש דהכא בעני נכרי מיירי, אבל הא ליתא דלא מיירי הכא אלא במילי דשבת ומשום איסור שבת הוא דאמרינן דפטורי דרשא פטור ומותר הוא (תוספות ישנים, רא"ש וכ"ן): **פשט בעל הבית** וכו' **בעל הבית חייב.** לפי שהוא עשה מלאכה שלימה והעני פטור ומותר הוא דלא עביד מידי. והא דמסהיד דאמרא ומאכרא לה דמתא במקום מן המחוה להעומד בפנים ואם הכל כאחד שהתחיל בתחילה, משום דאמרא לאשמועינן דהכנסה נמי הוצאה קרי לה והלכך בתר דפתח ביציאות קא מפרש הכנסה לאלתר: **פשט העני** וכו'. הני תרתי בני דסיפא הן הן הפחים מדבריהם שהוסיפו חכמים לאסור לכתחילה אפילו לא עשה אחד מהן מלאכה שלימה דהשתא שמא יבואו כל אחד בפני עצמו לעשות מלאכה שלימה בשבת, והייגו כאן שתים מדבריהם להעומד בחוץ ושתים מדבריהם להעומד בפנים: **גמ' מהו שתים שהן ארבע.** ונבעי הש"ס היכי מפרש כן להמתני' דקתני שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ ומי אית מאכרא לה כולהו מיוחד ואל כרחך דיש בהן ג"כ לד פטור וכדמפרש לקמן במתני', ושואל הש"ס היאך מרמז התנא בריש הברייתא להני מיוחד ופטורי דתני ואזיל: **שתים ₅חייב ושתים ₅פטור.** כלומר מי נימא דשתים שהן ארבע דקאמר היינו שיש בהן שתים לחיוב ושתים מהן לפטור, הפחים לחיוב הן הוצאה והכנסה בעשיית כל המלאכה לבעה"ב העומד בפנים והשתים לפטור אם אינו עושה כל המלאכה וכדתניא בבבא דסיפא פשט בעה"ב את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה וכו' דהיינו הוצאה והכנסה דפטור, וכן שתים שהן ארבע בחוץ ג"כ בענין הזה אינו מפרשין שתים לחיוב דהעני העומד בחוץ אם עשה כל המלאכה דהוצאה והכנסה, שהן ארבע היינו עם השתים לפטור אבל אם כל המלאכה אלא כדקתני בסיפא פשט העני את ידו המלאה לפנים ונטל הבעה"ב מתוכה ואין כאן מלאכה שלימה בהכנסה וכן בהוצאה שפשט העני את ידו ריקנית לפנים ונתן הבעה"ב לתוכה והוציא, ומלאכה אומר דהשתים דקאמר התנא בריש הברייתא הן הן השתים לחיוב ושהן ארבע דקאמר הן הן השתים לפטור*: **או ארבע ₅חייב וארבע ₅פטור.** כלומר אי דלמא אלא תמלא בענין הזה להשתים שהן ארבע דקאמר התנא, אלא בהשתים דקאמר מרמז בהן אלא החיוב

ב מתי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ט ופי"ג הלכה ב [והלכה ז] סמ"ג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שמז סעיף ג:

ג מתי' שם פי"ג הלכה ה [טוש"ע או"ח סימן שמז סעיף ג]:

שינויי נוסחאות

א) **באי** זה **צד.** במשניות ובבבלי (ב.) **כיצד.** בד"ק ובדבדוסים **באי** זה צד:

הגהות וציונים

א. בשיירי קרבן (שבועות פ"א ה"א - א. ד"ה בראות) הגיה וס"ק שתים כתובים בקרא והן ב' יציאות דעני ודבעה"ב, שהן אבעה"ב דמכנס דעני ומבדרם חכמים שחייבין עליהן, ושתים שהי יציאות, שהן אבעה"ב המכנסת ומוץ לעטור:

מסורת הש"ס

ב) [שבועות פ"ג מ"ב] שבועות ה. [וסר פתם רמנ.] מיקו"ז מי' מת, פסיקתא זוטרתא בשלח עז כט] **ג)** שבת נב. **ד)** שבועות פ"ג ה"ג - ב. [כל הענין בפנים]

ביאור הגרה"ק

יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמורות בשבת יש שחייב בהן ויש שפטור בהן, ואזיל ומפרש כמה לחיוב וכמה לפטור: **שתים שהן ארבע בפנים.** שתים שהן ארבע הן לחיוב, וקרי להו בפנים משום שמביא עליהם קרבן בפנים בעזרה (תוס' שבועות ה. ד"ה שתים). ושתים הם הוצאה והכנסה דבעל הבית, שהן ארבע הוצאה והכנסה דעני דמפרש להלן במתני' כיצד, ועיקר החיוב הוצאה והכנסה הוא, ואלו השתים אצל עני וכן אצל עשיר נמצא ארבע. והוצאה היינו מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים והכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד. והוצאה כיון דמלאכה גרועה היא חשיב לה הוצאה והכנסה תרתי, וכן עני דעשיר, דלא הוה ידעינן חד מחבריה, דעומד בחוץ ומושך לעצמו לא הוה ידעינן מעשיר שעומד בפנים ומוציא, ובעינן למילף כולהו מקרא וכדאיתא בגמ' להלן (ב.): **ושתים שהן ארבע בחוץ.** פי' שפטור בהן ואין צריך להביא קרבן בפנים והיינו שתים דעני בהוצאה והכנסה דבעל הבית, שהבעל הבית נתן לתוך ידו של עני או שנטל מידו כדלהלן במתני' דבעל הבית חייב והעני פטור, וכן שתים דבעל הבית שפטור בהן היינו בהוצאה והכנסה דעני: **פשט העני כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דעני, הרי שתים לחיוב: **ובעל הבית פטור.** והרי שתים לפטור, והאי פטור ומותר הוא דלא עביד מידי: **פשט בעל הבית כו' חייב.** היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית, ואלו נמי שתים לחיוב, הרי לו ארבע לחיוב: **והעני פטור.** הרי ארבע לפטור: **פשט העני כו'.** השתא אזיל לפרש חיוב הוצאה מדבריהן, וכגון פשט העני את ידו דעביד ליה עני עקירה, ונטל בעל הבית מתוכה דעביד ליה בעל הבית הנחה: **שניהן פטורין.** שלא עשה האחד מלאכה שלימה, וילפינן לה בגמ' בבלית (ג.) מדכתיב בעשותה (ויקרא ד כז) יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורין: **גמ' מהו שתים שהן ארבע.** שתים שהן ארבע בפנים ושבחוץ דמתני' איך נפרשו, מי נימא דהכי קאמר: **שתים ₅חייב ושתים ₅פטור.** שתים שהן ארבע בפנים היינו הוצאה והכנסה דבעל הבית שעומד בפנים בתוך הבית, שהעני פטור בהן, והיינו שתים שהן ארבע, שתים דבעל הבית לחיוב ושתים דעני לפטור. וכן שתים שהן ארבע בחוץ, היינו הוצאה והכנסה דעני

המשנה מבארת את דבריה, באיזה מקרה חייב ובאיזה מקרה פטור:

כְּאֵי זֶה צַד - כיצד הן ההוצאות האסורות מן התורה[לח] והאסורות מדרבנן. המשנה מבארת את דיני הוצאה על פי דוגמא של עני ובעל הבית, **הֶעָנִי עוֹמֵד בַּחוּץ** - ברשות הרבים **וּבַעַל הַבַּיִת בְּפָנִים** - בתוך הבית שהוא רשות היחיד[לט]. **פָּשַׁט הֶעָנִי אֶת יָדוֹ לְפָנִים** עם חפץ שעקר מרשות הרבים **וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת** שזה הנחה ברשות היחיד[מ], **אוֹ שֶׁנָּטַל** חפץ **מִתּוֹכָהּ** - שעשה עקירה מתוך ידו של בעל הבית שברשות היחיד **וְהוֹצִיא** אותו לרשות הרבים והניחו שם[מא], **הֶעָנִי חַיָּיב וּבַעַל הַבַּיִת פָּטוּר,** כיון שהעני הוא זה שעשה את כל המלאכה, שעקר את החפץ מרשות אחת והניחו ברשות האחרת[מב], ואילו בעל הבית לא עשה כלום[מג]. והוא הדין בבעל הבית, שאם **פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ** עם חפץ **לַחוּץ וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל עָנִי, אוֹ שֶׁנָּטַל מִתּוֹכָהּ** - מתוך ידו של העני **וְהִכְנִיס, בַּעַל הַבַּיִת חַיָּיב וְהֶעָנִי פָּטוּר** כיון שבעל הבית עשה את כל המלאכה[מד]. הרי לנו שתי הוצאות לעני העומד בחוץ, ושתי הוצאות לבעל הבית העומד בפנים, שיש בהם חיוב חטאת.

המשנה מבארת את המקרים שאינם אסורים אלא מדרבנן:

פָּשַׁט הֶעָנִי אֶת יָדוֹ עם חפץ שעקר מרשות הרבים והכניסו **לְפָנִים, וְנָטַל בַּעַל הַבַּיִת מִתּוֹכָהּ** והניח בתוך ביתו, **אוֹ שֶׁהֶעָנִי** הכניס את ידו כשהיא ריקה, ובעל הבית עקר **וְנָתַן לְתוֹכָהּ, וְהֶעָנִי הוֹצִיא** לרשות הרבים והניח שם, **שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין,** משום ששניהם לא עשו מלאכה שלמה של הוצאה, שהיא עקירה ברשות אחת והנחה ברשות האחרת, ושנים שעשו יחד מלאכה אחת פטורים. אולם מדרבנן אסור לעשות גם עקירה לבד או הנחה לבד, גזירה שמא יבוא לעשות מלאכה שלמה[מה]. **פָּשַׁט בַּעַל הַבַּיִת אֶת יָדוֹ לַחוּץ וְנָטַל הֶעָנִי מִתּוֹכָהּ, אוֹ שֶׁנָּתַן** העני **לְתוֹכָהּ וְבַעל הבית הִכְנִיס, שְׁנֵיהֶן פְּטוּרִין,** משום ששניהם לא עשו מלאכה שלמה. הרי לנו שתי הוצאות לעומד בחוץ, ושתי הוצאות לעומד בפנים, שיש בהם איסור דרבנן[מו].

★

גמרא

שנינו במשנה, **יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת וְכוּ'** שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ.

הגמרא מסתפקת בביאור דברי המשנה:

מַהוּ ביאור תיבות **'שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע'** שאמרה המשנה, אלו הוצאות הן בכלל השתים ואלו בכלל הארבע[מז]. האם הכוונה שיש **שְׁתַּיִם לְחִיּוּב** - שני אופנים שיש בהם חיוב [הוצאה והכנסה[מח]], **וּשְׁתַּיִם לְפָטוּר** - ושני אופני פטור [הוצאה בלי הנחה, והכנסה בלי עקירה[מט]] שביחד הם ארבע, לעומד בפנים. וכן יתבאר גם המשך המשנה 'שתים שהן ארבע' לעומד בחוץ. ולפי ביאור זה נפרש מה שאמרה המשנה 'בפנים', היינו למי

לח. הטעם שאין המשנה מביאה מקרה של מי שיצא מרשות היחיד לרשות הרבים עם חפץ בידו, משום שאין בכך חידוש, וניתן ללומדו משאר אופני החיוב, אבל המקרים שנמנו במשנה יש בכולם חידוש כמו שיתבאר בגמרא (ב.), ולכן מנה התנא כמה אופני חיוב. תוספות (שבועות ב. ד"ה יציאות).

לט. הטעם שהמשנה מבארת את דבריה באופן זה, הוא בכדי לכתוב בלשון קצרה, ולא לפרש בכל בבא 'האיש העומד ברשות הרבים' ו'האיש העומד ברשות היחיד'. רמב"ם (פיהמ"ש). ומה שנקט דווקא עני ובעל הבית ביאר הרע"ב, להשמיענו שגם הוצאה לצורך מצוה [-צדקה לעני] אסורה וחייבין עליה. וראה עוד בביאורי הירושלמי.

מ. התנא מתחיל בהכנסה ולא כפי הסדר שפתח תחילה בהוצאה, משום שאחרי שהמשנה חידשה שגם הכנסה בכלל הוצאה, מיד מפרשת את איסור הכנסה שהיא החידוש. פני משה (ד"ה העני). ובמאירי (ב. ד"ה כיצד) כתב, שפתח בהכנסה של עני משום שדרך העני להיות נחפז לטרף, ודרכו לפשוט ידו תחילה להכניס את הסל שיכיסיו בו בעל הבית את הלחם שנותן לו.

מא. כן כתב בקרבן העדה (ד"ה שנטל) על פי רש"י (ב. ד"ה או שנטל) ורע"ב. אולם תוספות (ג. ד"ה מאי) חולקים על רש"י, וסוברים שאין צריך להניח על הקרקע, אלא שמאחר שהחפץ בידו, וגופו עומד על קרקע רשות הרבים, גם מה שבידו נחשב כמונח ברשות הרבים, וכן דעת הרמב"ם (פי"ג ה"ב), וכן פירש הפני משה (ד"ה פשט העני).

תוספות הביאו ראיה לשיטתם ממה שנאמר במשנה שכאשר העני הוציא מידיו של בעל הבית חייב, ומוכח מכך שמה שמונח ביד האדם נחשב כמונח בארץ, שאם לא כן מדוע העני חייב, הרי לא עשה עקירה מקרקע רשות הרבים.

ובראש יוסף (שם ד"ה בעי - שיטה הב') יישב את דעת רש"י, שאמנם היד נגררת אחר הגוף, והחפץ שבידו נחשב כמונח ברשות שהיד נמצאת שם, אלא שלגבי עקירה והנחה סובר רש"י שצריך מעשה, שיניח את החפץ על הקרקע, או שיניח את גופו על הקרקע, אבל מה שמושך את ידו אל הרשות שהוא עומד בה אינו נחשב מעשה הנחה [והוא הדין לגבי עקירה אם הטעינו חבירו משא והושיט את ידו לרשות הרבים והניחו שם אינו נחשב עקירה]. וראה עוד ביאורי הירושלמי.

מב. בבבלי (ד.) הקשו, שהלוא אין חייבים על הוצאה עד שיעקור ממקום שיש בו ד' על ד' טפחים, וניחא על מקום שיש בו ד' על ד', וידו של אדם אין בה ד' על ד' טפחים. ובמסקנת הגמרא תירצו (שם ה.), שידו של אדם נחשבת כמו שיש בה ד' על ד' טפחים. וביאור הדבר, שהטעם שאינו מתחייב על הנחה במקום שאין בו ד' על ד' הוא כיון שמקום זה אינו ראוי להנחת חפצים אלא אם הם קטנים, ואינו מתחייב רק כשמניח את החפץ במקום שדרך להניח שם חפצים, אבל ידו של אדם אף שאין בה ד' על ד', כיון שיש בה יכולת תפיסה הדרך להניח בה אף חפצים גדולים. פני משה (ד"ה פשט) על פי הרמב"ם (פיה"מ).

מג. וגם אין בזה איסור מדרבנן, שהרי בעל הבית אינו עושה שום מעשה כפי שיתבאר בגמרא (ע"ב).

מד. בגמרא (ב.) יתבאר מדוע המשנה מפרטת את כל אופני החיוב, ומחלקת בין הוצאה להכנסה, ובין עני לבעל הבית, אף שכולם מלאכה אחת הן, שהרי עיקר החיוב הוא על הוצאה מרשות לרשות.

מה. קרבן העדה (ד"ה שניהם) על פי רש"י (ב. ד"ה שניהם), וכן כתבו שאר הראשונים. וגם למאן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה (בבלי יומא עג:) מכל מקום אין בזה איסור מן התורה, משום שחצי שיעור שאסור מן התורה היינו כאשר עשה מעשה שלם, אלא שעשה פחות מהשיעור שחייבים עליו, אבל כשלא סיים את כל מעשה המלאכה אינו חצי שיעור אלא חצי מלאכה. וראה עוד בביאורי הירושלמי שנתבאר סברת הדבר.

מו. בגמרא (ע"ב) יבואר מדוע אין המשנה מונה גם כן עוד ארבעה איסורים דרבנן, שהרי בכל פעם שאחד עושה עקירה לבד, השני עושה הנחה לבד.

מז. אין הגמרא מסתפקת איזה הוצאות נכללות ב'שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ', אלא מה החלוקה ביניהם, איזה הוצאות כלולות בחלוקה של 'שתים' ואיזה בחלוקה של 'ארבע', ומה כלול בחלוקה של 'בפנים' ומה בחלוקה של 'בחוץ', וכפי שיתבאר. ולהלן (ע"ב) הגמרא תבאר מדוע יש הוצאות שכלל לא נכללו ב'שתים שהן ארבע'.

מח. ובלשון המשנה 'פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני' - הרי הוצאה של חיוב למי שעומד בפנים, 'או שנטל מתוכה והכניס' - הרי הכנסה של חיוב למי שעומד בפנים.

מט. ובלשון המשנה 'פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה' - הרי הוצאה של בעל הבית העומד בפנים האסורה מדרבנן, 'או שנתן לתוכה והכניס' - הרי הכנסה של בעל הבית האסורה מדרבנן.

וכן ביאר בפני משה (ד"ה שתים), והוא על פי המתבאר להלן בגמרא (ע"ב) בתירוץ הראשון כפי שביארו שם קרבן העדה (ד"ה אלא פטור) ופני משה (ד"ה ומשני לא), שבמנין המקרים האסורים מדרבנן המשנה מונה רק מי שעושה את ההעברה מרשות לרשות, ולא מי שעושה עקירה או הנחה בלי להעביר מרשות לרשות. ובביאור הגרח"ק (ד"ה שתים לחיוב) פירש בענין אחר, על פי ביאורו בגמרא להלן (ע"ב ד"ה אלא) שבראשונה מונה המשנה במנין הפטורים רק מקרים שיש בהם מי שחייב חטאת, ואם כן השנים לפטור הם המקרים שהעני חייב ובעל הבית פטור.

ביאורי הירושלמי

לקט ביאורים ממשנת רבותינו הראשונים
והאחרונים ערוכים בשפה ברורה ובהירה

תמן אמרין

השוואות לסוגיות ומפרשי תלמוד בבלי עם
תוספת הענינים שהתחדשו בירושלמי יתר על
המבואר בתלמוד בבלי

ישיבת אור יעקב
אור מאיר שמחה

פרק ראשון - יציאות השבת

א.

הלכה א

מדוע פתח התנא במלאכת הוצאה

יציאות השבת. הקשה **הריב"א** (ב. בתוס' ד"ה יציאות), מדוע הקדימה המשנה לפרש את מלאכת הוצאה שהיא האחרונה שבל"ט מלאכות (להלן נג:), הלא המסכת מסודרת תחילה לפי סדר היום, ורק אחר כך המשנה מבארת את ל"ט מלאכות שבת, שתחילה מפרטת המשנה (ט.) דברים השייכים מבעוד יום, שלא יצא החייט עם מחטו סמוך לחשיכה, ועוד דינים שנתבאר בדרך אגב משום שדומים לדין זה (ז: ט.), ואחר כך דנה המשנה בענין התחלת מלאכה מבעוד יום שתסתיים בשבת (יד.-טז.), ואחר כך בדברים השייכים לזמן כניסת שבת, שהם הדלקת נרות (יז:), ואחר דיני הדלקת הנר המשנה מבארת דיני הטמנת התבשילים (כה:) שיש בהם דברים שהותרו גם בבין השמשות [**רמב"ן** (ב. ד"ה ולפיכך)], ואחר כך מפרטת המשנה עם איזה תכשיטים מותר לצאת בשבת, שגם הם דברים שצריך להכין מבעוד יום [**מהרש"א** (בתוס' שם)]. ואחר כך מפרטת המשנה את ל"ט מלאכות שבת, ואם כן יש לתמוה מדוע הקדימה המשנה לפרש כאן את מלאכת הוצאה, ולא ביארה במקומה יחד עם כל הל"ט מלאכות.

ומצינו כמה תירוצים במפרשים:

א. הריב"א תירץ, שהתנא פתח במשנה זו שהיתה חביבה עליו, משום שיש כמה דינים חשובים הנלמדים ממנה [כגון שגם הכנסה בכלל הוצאה, שאינו חייב עד שיעשה עקירה והנחה, שנים שעשוהו פטורים, הנחה בידו של אדם נחשבת הנחה אף שאין בה ד' טפחים, ושידו של אדם אינה נמשכת אחר הרשות שהוא עומד בה. ויתבארו כל אחד במקומו].

ב. רבינו תם תירץ (תוס' שם), שהתנא מתחיל במלאכה זו שהיא מצויה. וכן ביאר **הרמב"ם** (בפיה"מ) [והובאו דבריו **בפני משה** (ד"ה שמיס)] שלפי שהיא מצויה נכשלים בה יותר, משום שאין צריכים בשבילה לעסוק בשום עסק, רק לצאת מרשות לרשות כשהחפץ בידו, ומשום כך התחיל בה התנא.

ג. טעם נוסף כתב **הרמב"ם** (שם), שלפי שהוצאה מלאכה גרועה וקלה היא ואינה נראית כמלאכה, לכן הקדימו אותה לחיזוק הענין להודיע שמלאכה היא.

ד. עוד פירש **רבינו תם** (תוס' שם), שכיון שהמשנה להלן (ט.) אוסרת לחייט לצאת מבעוד יום במחט, שמא יוציאה משתחשך מרשות היחיד לרשות הרבים, לכן מקדימה המשנה לפרש שהוצאה היא מלאכה אסורה.

ה. בחפץ ה' (בתוס' ד"ה יציאות) כתב, שהתנא הקדים אותה כיון שהיא מלאכה יחידה שנתפרשה בכתוב במפורש שהיא מלאכה, ולא ככל המלאכות שנלמדות מהמשכן ולא נתפרשו בפסוק. וראה טעמים נוספים בילקוט ביאורים על הבבלי (ב. בענין 'מדוע פתח התנא במלאכת הוצאה').

ביאור לשון יציאות השבת

שם. בטעם שכתבה המשנה 'יציאות' שמשמע יציאת האדם בשבת, ולא 'הוצאות' שמשמע הוצאות חפץ בשבת, נאמרו כמה ביאורים:

א. התוספות (ב. ד"ה יציאות) כתבו [והובאו דבריהם **בפני משה** (ד"ה יציאות)], שהוא על פי לשון הכתוב (שמות טז כט) 'אל יצא איש ממקומו', שפירשוהו חז"ל (בבלי עירובין יז:) על איסור הוצאה, שלא יצא איש ממקומו עם כלי בידיו ללקוט את המן. אולם יצויין **שרש"י** (עירובין שם ד"ה אל) סובר שלמסקנת הגמרא שם אין לומדים מפסוק זה איסור הוצאה, וגם בירושלמי (להלן ב.) לא הביאו דרשה זו.

ב. עוד כתבו **התוספות** (שבועות ה: ד"ה רבנן - הכי, שבת ב: ד"ה רשויות) שרבא שמפרש (שבת שם) שמה שנאמר במשנה 'יציאות השבת שתים שהן ארבע' הכוונה 'רשויות השבת', בא ליישב קושיא זו מדוע נאמר 'יציאות' ולא 'הוצאות'.

ג. המאירי (ב. ד"ה אמר המאירי) פירש, שאמר 'יציאות' משום שמלאכת הוצאה נעשית על ידי שהאדם מוציא מרשות לרשות, או על ידי שיוצא הוא בעצמו מרשות לרשות או על ידי שהאדם מוציא את החפץ.

ד. בתפארת ישראל (יכין תוס' ה) כתב בשם בנו שמלשון 'יציאות' נשמע דבר חידוש שעקירת גופו נחשב עקירת חפץ, ולכן גם אם חבירו הטעינו משא והוא יצא לרשות הרבים חייב.

הכנסה בכלל הוצאה

יציאות השבת. במשנה בשבועות (ב.) נאמר 'יציאות השבת שתים שהן ארבע', ולא מנו במשנה שם רק הוצאות מן התורה [כמו שמתבאר גם בירושלמי להלן (ע"ב)], והקשו על זה בבבלי בשבת (ב:), שיש רק שתי אופני הוצאה, ותירצו 'אמר רב אשי תנא הכנסה נמי הוצאה קרי לה', משום ש'כל עקירת חפץ ממקומו תנא הוצאה קרי לה'.

והוכיחו שם שאכן זאת כוונת המשנה, שהרי גם במנין הל"ט מלאכות אמרו במשנה להלן (נג:) 'המוציא מרשות לרשות', והלוא גם על הכנסה חייב כמו שמתבאר במשנתנו, ואם כן מוכרחים לפרש שהכנסה בכלל הוצאה. ועוד הוכיחו שם גם ממשנתנו שהכנסה בכלל הוצאה, 'אמר רבינא מתניתין נמי דיקא דקתני יציאות וקא מפרש הכנסה לאלתר', שבמשנתנו מתבאר דיני הכנסה מיד אחרי דברי התנא 'יציאות השבת שתים שהן ארבע', משמע שגם הכנסה היא במנין השתים שהן ארבע.

ולפי מסקנת הגמרא גם במשנתינו 'יציאות השבת שתים שהן ארבע' הכוונה להוצאות והכנסות, ומה שהקשו כן על המשנה בשבועות ולא על המשנה בשבת, כתבו **התוספות** (ד"ה והא) שבמשנתינו היה אפשר לפרש שמונים רק הוצאות, וגם הפטור ומותר בכלל המנין, אבל במשנה בשבועות שמונה רק איסורים מן התורה אי אפשר לפרש כן, ולכן הקשו תחילה מהמשנה בשבועות. **והרשב"א** כתב (ד"ה והא) שגם על משנתינו יש להקשות כן, אלא שכיון שהבבלי שם דיבר לפני כן על המשנה בשבועות, לכן הקשו עליה תחילה.

הרמב"ם בפירוש המשניות מבאר הטעם שהמשנה אכן נקטה דווקא לשון יציאות, שלכאורה יש להקשות שטעם הבבלי מיישב רק מדוע גם הכנסה נקראת הוצאה, אך עדיין קשה שכשם שהכנסה נקראת הוצאה על שם שמוציא מרשות שהיה בה, כך גם הוצאה נקראת הכנסה על שם שמכניסה לרשות אחרת, ואם כן מדוע נקט התנא דווקא לשון הוצאה, וביאר הרמב"ם שמשום שבלשון הכתוב נתבאר איסור הוצאה לרשות הרבים, ואילו איסור הכנסה הוא ממה שביארו חכמים בביאור הכתוב, לכן נקט התנא לשון הוצאה שמפורש בתורה [הרמב"ם כתב כן על פי שיטת הבבלי (לו:) שהכנסה נלמדת

מסברא, אבל גם לירושלמי (ב.) שהכנסה נלמדת מהכתוב, מכל מקום אינה מפורשת בכתוב כמו הוצאה].

יציאות השבת פירושו רשויות השבת

עוד תירצו בבבלי ״רבא אמר רשויות קתני רשויות שבת שתים״. ולפי זה אין צריך לדחוק ולפרש שהכנסה בכלל הוצאה. ופירש **רש״י** (ד״ה רב) שרבא מפרש שיש שתי רשויות בענין שבת, שמהם יוצאים ארבעה איסורי הוצאה והכנסה בחוץ וכן בפנים, **ותוספות** (שם ד״ה רשויות) פירשו, שגם לפי רבא אין צריך לפרש שתיבת ״שתים״ עולה על שתי רשויות כפי שפירש רש״י, אלא שבענין רשויות שבת יש שני חיובים שהם ארבע בחוץ וכן בפנים. **וכתבו התוספות** (שבועות ה: ד״ה רבא - הכ״, שבת ג: ד״ה רשויות) שרבא לא אמר את דבריו בכדי ליישב את הקושיא הנ״ל מדוע נקטו לשון יציאות אף שנמנו במשנה גם הכנסות, שהלוא במשנה להלן (נג:) במנין הל״ט מלאכות מוכרחים לפרש שהכנסה בכלל הוצאה, אלא שרבא אמר את דבריו בכדי ליישב מדוע נאמר ״יציאות״ ולא ״הוצאות״, ופירש ש״יציאות״ פירושו רשויות וכמו שנתבאר, אלא שהבבלי הביא את דברי רבא גם על קושיית הגמרא שפתח בהוצאות ומונה הכנסות, לומר שלפי ביאורו של רבא לא קשה כלל, שהרי אין המשנה פותחת בהוצאות השבת, אלא ברשויות השבת.

האם עקירה ללא הנחה אסורה מן התורה מדין חצי שיעור

שם. רש״י (ב. ד״ה שמיסס) ושאר הראשונים כתבו, שעקירה בלי הנחה אסורה מדרבנן, ומסתימת דבריהם נראה, שגם לפי רבי יוחנן האומר (בבלי יומא עג:) ״חצי שיעור אסור מן התורה״, ולא נאמרו שיעורים רק לענין חיוב [וכן נפסק **ברמב״ם** (שמיטה ועבור פ״ב ה״ג) **ובשולחן ערוך** (משמעות הטו״ע או״ח סי׳ תריב ס״ה)], מכל מקום אין בזה איסור תורה. ונאמרו כמה טעמים בדבר: **א.** הרבה **אחרונים** כתבו שחצי שיעור הוא כשעשה את כל מעשה המלאכה ונמצא שעשה את כל האיסור אלא שעשה פחות משיעור שחייבים עליה, וכיון שאין חשיבות לפחות מכשיעור פטור. אבל כשלא סיים את כל מעשה המלאכה אינו חצי שיעור אלא חצי מלאכה, ונמצא שלא עשה כלל את המעשה, ואין עליה שם מלאכה עד שיעשה את כולה. **קובץ על יד** (שבת פי״ב ה״ט), **שו״ת בנין ציון** (החדשות סי׳ קיג), **שפת אמת** (ב. ד״ה שמיסס), **פרי מגדים** (פתיחה להל׳ שבת אות לג) ועוד.

וכן כתב **בתפארת ישראל** (נועם פ״א אות ד), שכשם שפשוט שאין איסור לאכול בשר משום חצי שיעור של בשר בחלב, שהרי מהות האיסור הוא אכילת הבשר יחד עם החלב, ואין איסור ללבוש צמר משום חצי שיעור של שעטנז, שהרי מהות האיסור הוא לבישת צמר ופשתים יחדיו, כך גם אין לאסור עקירה משום חצי שיעור של הוצאה, שהרי מהות האיסור הוא הוצאה מרשות לרשות דהיינו עקירה מרשות אחת והנחה ברשות אחרת, ואם עשה רק עקירה ולא את ההנחה חסר במהות המלאכה [ואף שיש מקום לחלק ולומר שבעקירה והוצאה יש איסור מצד מחשבתו לסיים את מלאכתו, מכל מקום מצד מעשיו הרי חסר בעיקר מעשה האיסור].

באשי ישראל (ב. ד״ה יציאות) ביאר החילוק בין חצי מלאכה לחצי שיעור, שחצי שיעור הוא ענין של חשיבות, ומצינו שאם החשיב לחצי שיעור חייב כיון ש״אחשביה״ (בבלי ל: וברש״י שם ד״ה המגניע). אולם חצי מלאכה אינו ענין של חשיבות אלא שחסר בעצם המלאכה.

ב. בבית מאיר כתב (או״ח סי׳ שמז), שלפי מה שנתבאר בבבלי (יומא שם) שטעם האיסור בחצי שיעור הוא ״דחזי לאיצטרופי״ - שראוי להצטרף יחד עם חצי נוסף ויגיע לשיעור שלם, אם כן לכאורה שייך לומר כן גם בחצי מלאכה, אלא שבפירוש מיעטו הכתוב (ויקרא ד כז) ״בעשותה״ ודרשו (בבלי ג.) העושה את כולה ולא העושה את מקצתה [אולם ראה **בתפארת ישראל** (שם) שכתב להיפך שמכך שמיעטה התורה שאינו חייב חטאת, משמע שיש בזה איסור מן התורה, והקשה מזה על ריש לקיש שסובר שחצי שיעור אינו אסור מן התורה].

ג. עוד ביאר **בבית מאיר**, שבעקירה ללא הנחה לא שייך לומר שראוי להצטרף כפי שאמרו בחצי שיעור, משום שאינו מתחייב רק אם בזמן העקירה חשב לעשות גם הנחה, אבל אם בשעת העקירה לא היה בדעתו לעשות הנחה, ורק לאחר שעקר נמלך להוציאה לרשות הרבים ולהניחה שם אינו חייב, וכיון שכן לא שייך לומר שהעקירה ראויה להצטרף להנחה, שהרי אם אחרי העקירה יימלך בדעתו לעשות הנחה לא יתחייב. וכן ביאר **בגבורות ארי** (יומא עד. ד״ה כלל).

ד. בשו״ת בנין ציון (שם) כתב, שאין לאסור מטעם ש״חזי לאיצטרופי״ אלא כאשר עשה את כל מעשה האיסור אלא שחסר בשיעור, אבל אם חסר בגמר המלאכה לא שייך לאסור מטעם זה, שהלוא פשוט הדבר שאין איסור לעקור דבר ברשות היחיד ולטלטלו בתוך רשות היחיד מטעם שחזי לאיצטרופי, שהלוא לא עשה שום מעשה איסור, ואף שגם העקירה היא חלק ממלאכת הוצאה מכל מקום פשוט שעד שמסיים את מעשה ההוצאה לא עשה שום איסור. ואם כן הוא הדין כאשר עשה עקירה והוצאה אין בזה איסור חצי שיעור מן התורה, משום שעדיין לא סיים את מעשה האיסור [ויש לדקדק קצת בדבריו, שהלוא בעקירה שלא על מנת להוציא אכן אינו יכול להצטרף משום שגם אם ימלך להוציא לרשות הרבים יהיה פטור משום שהעוקר שלא על מנת להניח פטור, אבל כשעוקר על מנת שחבירו יעשה את ההנחה יש לומר שראוי להצטרף, שהרי עשה עקירה על מנת שתיעשה גם הנחה].

ה. דעת **החכם צבי** (סי׳ פו) שאין חצי שיעור אסור מן התורה רק באיסורי אכילה. ולפי דעתו גם המוציא פחות מכשיעור אינו אסור מן התורה. אולם **במשנה למלך** (שבת פי״א ה״ל) הוכיח שגם בשאר איסורים אסור חצי שיעור מן התורה, שהרי **ברש״י** (שבת עד. ד״ה וכי - הכ׳) כתב לגבי איסור מלאכה בשבת שחצי שיעור אסור מן התורה.

ו. היעב״ץ (לחם שמיים פ״ל מ״ל ד״ה לכן) **והרש״ש** (ג. ברש״י ד״ה פטורין) סוברים, שאכן לפי רבי יוחנן שחצי שיעור אסור מן התורה, גם בעקירה והוצאה ללא הנחה יש איסור מן התורה, כיון שכשעוקר וגם מוציא ראוי להצטרף למלאכה שלמה יחד עם הנחה. אולם גם לדעתם בעקירה לבד בלי הוצאה אין איסור תורה, שאינו אלא כמטלטל בתוך ביתו, וגם בהוצאה יחד עם הנחה אין איסור תורה, כיון שאינה ראויה להצטרף לעקירה אחרי ההנחה. וכן הביא **בקובץ על יד** (שבת פי״ב ה״ט) בשם **התשב״ץ**, אולם בספרי התשב״ץ שלפנינו איננו.

מדוע נקטה המשנה עני ובעל הבית

שם. כתב **הרע״ב** (מ״ל) שהמשנה נקטה דווקא עני ובעל הבית, להשמיענו שגם הוצאה לצורך מצות צדקה אסורה, ואם הוציא חייב. וכעין זה כתב **המאירי** (ב. ד״ה וקלא) שהתנא בא להשמיענו שגם לצורך מצוה אסור לעשות אף מלאכה דרבנן של עקירה ללא הנחה.

שינון התלמוד

סיכומים לשינון הסוגיות
ע"פ מפרשי הירושלמי

ישיבת אור יצחק
אור מאיר שמחה
עזריה

פרק ראשון - יציאות השבת

דף א

הלכה א

באלו אופנים יש איסור הוצאה בשבת בעני שעומד בחוץ ובעל הבית שעומד בפנים

שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ:

א. פשט **העני** את ידו לפנים **ונתן** לתוך ידו של בעל הבית, **או שנטל** מתוכה והוציא, **העני חייב ובעל הבית פטור.**

ב. פשט **בעל הבית** את ידו לחוץ **ונתן** לתוך ידו של העני, **או שנטל** מתוכה והכניס, **בעל הבית חייב והעני פטור.**

ג. פשט העני את ידו לפנים **ונטל בעל הבית** מתוכה, **או שנתן** לתוכה והוציא, **שניהם פטורים.**

ד. פשט בעל הבית את ידו לחוץ **ונטל העני** מתוכה **או שנתן** לתוכה והכניס, **שניהם פטורים.**

מהו שתים שהן ארבע

פירוש אחד, **שתים לחיוב ושתים לפטור** לעומד **בפנים, ושתים לחיוב ושתים לפטור** לעומד **בחוץ**[א].

פירוש שני, **שתים לחיוב לעומד בפנים ושתים לחיוב לעומד בחוץ,** שהם יחד **ארבע לחיוב בפנים, שמביאים עליהם קרבן בפנים** בעזרה, ושתים שהן ארבע בחוץ, שאין מביאים עליהם קרבן בפנים בעזרה[ב]. **רבי בא** מוכיח כפירוש זה מהמשנה בשבועות, ששם לא נאמר אלא 'יציאות השבת שתים שהן ארבע', ומבאר שהיינו משום ששם נמנו רק **ארבעה של חיוב,** ומסתבר **שגם במשנתינו** יש לפרש כך. **ורבי יוסי** האמורא מוכיח כן מהמשנה בשבועות עצמה, שהלוא גם **'שבועות** שתים שהן ארבע' שנמנו שם **כולם לחיוב,** ומוכח שגם 'יציאות השבת שתים שהן ארבע' שנשנו שם כולם לחיוב. אך **הגמרא דוחה** ראיה זו, שהלוא בברייתא על המשנה שם נמנה גם **'דלתות ההיכל** שנים שהן ארבע' אף **שלא שייך בהם חיוב** ופטור[ג].

מדוע כתוב רק שתים שהן ארבע בפנים אף שיש י"ב פטורים

א. משום שהמשנה מונה ב'שתים שהן ארבע' רק מקרים שיש **חיוב בכיוצא בהם,** דהיינו כאשר עושה גם את ההוצאה מרשות לרשות[ד].

ב. רבי חייא בר אבא מתרץ, שהמשנה מונה רק מקרים שפטורים **ומותרים** לכתחילה[ה].

דף ב

אלו אופני הוצאה מנו חכמים אף שהם מלאכה אחת

א. עני ועשיר, אמר **רבי יוסי,** אף **שאחד הם,** ואין חילוק בין הוצאה מבחוץ או מבפנים, מכל מקום מנו חכמים את שניהם, כיון **שהוצאה מלאכה קלה** היא, וחידוש הוא שנקראת מלאכה, לכן צריך **לפרש** שבין שמוציא למקום שהוא עומד שם[ו], ובין כשמוציא מהמקום שעומד שם, **הכל בכלל המלאכה**[ז].

ב. הכנסה והוצאה, אחת הן, שגם הכנסה בכלל הוצאה, שכן מוציא את החפץ ממקום שהיה[ח], ומכל מקום **פירשו** חכמים **ששניהם** נחשבים **מלאכה**[ט]. וראיה לזה', שמשנתינו פותחת ב**'יציאות השבת',** ומונה **גם הכנסות.** וכן מוכח מכך שבל"ט מלאכות נמנה **'המוציא** מרשות לרשות', וזה כולל **גם הכנסה.** וראיה נוספת מדברי **רבי יסא בשם רבי יוחנן,** שאמר שמי **שהוציא חצי** גרוגרת, **והכניס חצי** גרוגרת **מצטרפין** לחיוב חטאת.

מה המקור שהוצאה והכנסה נחשבות מלאכה

לרבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, הוצאה נלמדת מהפסוק 'איש ואשה אל יעשו עוד **מלאכה** וגו' **ויכלא** העם **מהביא',** הרי שהבאה **מבתיהם** שברשות היחיד **לגזברים שברשות הרבים** נחשבת מלאכה[י].

רבי חזקיה בשם רבי אילא מוסיף, שגם **הכנסה** בכלל זה, **שהגזברים לא** יקבלו מהעם **ויכניסו** ללשכה.

לרבי חזקיה בשם רבי אחא, הוצאה והכנסה נלמדים ממה שנאמר 'השמרו בנפשותיכם **ואל תשאו משא** ביום השבת **והבאתם בשערי ירושלים. ולא תוציאו** משא **מבתיכם** ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו'[יב].

חילוק חטאות במלאכת הוצאה

א. העלמות - הוציא **שני חצאי** גרוגרות [או שתי גרוגרות] **בשתי העלמות, אינן מצטרפות.**

ב. רשויות - הוציא **חצי** גרוגרת **לרשות אחת, וחצי לרשות אחרת,** דעת **רבי יוסי שאינן מצטרפות** [שיטתו תתבאר להלן].

ג. הוצאה והכנסה - אמר **רבי יסא בשם רבי יוחנן, הוציא חצי** גרוגרת **והכניס חצי** גרוגרת, **מצטרפים,** וזה דלא כרבי יוסי הנ"ל.

ביאור דעת רבי יוסי שרשויות אינן מצטרפות

לרבי אילא, רבי יוסי מדמה **רשויות להעלמות** לענין חילוק חטאות[יג]. ולפי זה, גם הוצאה משתי רשויות היחיד[יד] לרשות הרבים אחת אינן מצטרפות. **וראיה** לזה[טו], **שהרי** מסתבר **שלרבי יוסי** גם אם הוציא **שני גרוגרות** לשתי רשויות **אינן מצטרפות,** משום שרבי יוסי

א. על פי קרבן העדה ופני משה (ד"ה שתים), וכפירוש זה פירשו רש"י (שבת ב. ד"ה שתים) ורוב הראשונים (שם).

ב. על פי קרבן העדה (ד"ה או ארבע) [לפי הגירסא שכתב בשיירי קרבן (שבועות א. ד"ה מראות, והו"ד בהגהות וציונים) לגרוס בקרבן העדה], פני יהושע (ב. ד"ה ודע) וחתם סופר (שם ד"ה שהן). והפני משה (ד"ה או) והנועם ירושלמי (ד"ה יציאות) מפרשים באופן אחר, ראה בביאור הירושלמי.

ג. על פי קרבן העדה וביאור הגרח"ק (ד"ה הוא תני). וראה בביאורי הירושלמי ביאורים נוספים, שלפיהם מסקנת הגמרא לפרש כצד השני שבגמרא.

ד. על פי קרבן העדה (ד"ה אלא) ופני משה (ד"ה ומשני לא). ובפני מאיר (ד"ה ומשני לא) וביאור הגרח"ק (ד"ה אלא) פירשו, שהתנא מנה רק אופני פטור שיש מי שחייב חטאת באותו המקרה עצמו, שבהם יש חידוש שאף שאינו עושה שום מעשה, אסור דרבנן.

ה. קרבן העדה (ד"ה אמר רבי חייה) וביאור הגרח"ק (ד"ה מהו). ולפי זה סובר הירושלמי שעקירה או הנחה לבד אסורים מדרבנן. ובספר ניר (ד"ה אמר) מפרש להיפך, שאין המשנה מונה רק מקרים של פטור ואסור. ולדבריו סובר רבי חייא בר אבא שבעקירה לבד אין איסור דרבנן. ובפני משה (ד"ה מהו) מפרש שאין זה תירוץ על הקושיא, אלא הגמרא חוזרת לבאר את דברי המשנה, שמה שנאמר במשנה שבעל הבית פטור כאשר העני עושה את העקירה וההנחה, אין הכוונה פטור אבל אסור כמו כל 'פטור' שבמסכת שבת, אלא פטור ומותר.

ו. רמב"ן (ב. ד"ה ירושלמי).

ז. קרבן העדה בפירושו הראשון, פני משה וביאור הגרח"ק (ד"ה עני), ע"פ הרמב"ן (שם, שבועות ב. ד"ה שבועות) והריטב"א (שבועות ב. ד"ה שבועות).

ח. על פי הבבלי (ב:).

ט. פני משה (ד"ה הכנסה) וביאור הגרח"ק (ד"ה עני), ע"פ הרמב"ן והריטב"א (שם) שהביאו את לשון הירושלמי כלפנינו. אולם במסכת שבועות (א:) הגירסא 'הכנסה והוצאה שנים הן ומנו אותם חכמים אחד'. וביאר בפני משה (שם ד"ה הכנסה) שאף שלכאורה הוצאה והכנסה שתי מלאכות הן, מכל מקום מנאם התנא יחד, משום שגם הכנסה נכללת בהוצאה. וכעין זה ביאר בקרבן העדה (שם ד"ה הוצאה).

י. על פי קרבן העדה וביאור הגרח"ק (ד"ה יציאות). ובפני משה (ד"ה יציאות) פירש שזאת שאלה חדשה, האם הכנסה אינה בכלל 'יציאות השבת', כמו כן האם אין הכנסה בכלל 'המוציא מרשות לרשות', וכוונתו לשאול אם מצטרפים לענין חיוב חטאת אם הוציא חצי שיעור והכניס חצי שיעור. והגמרא פושטת מרבי יסא בשם רבי יוחנן שמצטרפות.

יא. ומאחר שנקראה מלאכה והיתה במשכן, אסור לעשותה בשבת. תוספות (צו: ד"ה ממאי) ע"פ הירושלמי. אולם הבבלי (צו:) לפי גירסת רש"י וגירסת הספרים שלפנינו, מפרש שמשה הזהירם בפירוש שלא להוציא מרשות לרשות בשבת. ובפני מאיר (ד"ה כך) וביאור הגרח"ק (סוף ד"ה מנין) בפירושם השני, מפרשים כן גם בירושלמי.

יב. כן פירשו קרבן העדה וביאור הגרח"ק (ד"ה לא), שהכנסה נלמדת מהפסוק הראשון שלא הובא בלשון הגמרא. ובפני משה (ד"ה שמע) פירש, שהכנסה נלמדת מ'וכל מלאכה לא תעשו' המיותרת לרבות הכנסה.

יג. סוגיא זו נתבארה על פי הרידב"ז (ד"ה רבי יוסי), וראה בביאורי הפשט ובביאורי הירושלמי שיש שפירשו באופנים אחרים.

יד. בלשון הגמרא 'שני פתחים', ופירשו הרידב"ז, ספר ניר (ד"ה לא), מרומי שדה (ד"ה מה) ופני מאיר (ד"ה אמר), שהכוונה שני פתחים משתי רשויות היחיד. אולם בדברי חיים (מלניק, ד"ה לא סוף) וביאור הגרח"ק (ד"ה לא) מפרשים ששני פתחים הכוונה לשני פתחים מרשות היחיד אחת לרשות הרבים אחת, אלא שבין שני הפתחים יש ארבע אמות, ולכן אינן מצטרפות, וראה עוד ביאורי הירושלמי.

טו. כן פירשו קרבן העדה והרידב"ז (ד"ה שמא). אולם בביאור הגרח"ק (ד"ה כמה) פירש שהוא דבר נוסף שמוסיף רבי אילא לומר, ואינה ראיה לתחילת דבריו.

מדמה רשויות להעלמות לענין צירוף חטאות.

לרבי יודן, רבי יוסי מדמה **הוצאה** לאכילת שני חצאי שיעור שלא בכדי **אכילת פרס**, שאינה מצטרפת. ולפי זה, דווקא הוצאה לשתי רשויות אינן מצטרפות, אבל **משתי רשויות לרשות אחת מצטרפות**. ולפי הבנה זו, דברי רבי יוסי נאמרו רק לענין שני חצאי שיעור, אבל אם הוציא **שני גרוגרות מצטרפות**.

לרבנן דקיסרין, בדין הם סוברים **כשיטת רבי יודן**, אך מפרשים **שגם בהלכות שבת מצינו כן**, שאם ארג שני חוטין בשני בגדים אינם מצטרפים.

מה הם שני התנאים שרבי יוחנן מצריך בכדי להתחייב על הוצאה

א. רבי יוסי אמר **בשם רבי יוחנן**, שאין המוציא חייב עד **שיעשה הנחה**, ודלא כרבי יוסי [התנא] שסובר שמהלך כמניח[טז].

ב. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן מוסיף, **שאינו חייב עד שיטול ברשות אחת באיסור**, ויעשה הנחה ברשות אחרת. אבל אם העקירה היתה בהיתר[יז], או שחבירו עשה את העקירה והעביר לו[יח] פטור.

רבי זעירא מסתפק, לפי דעה זו שאינו חייב אלא על עקירה באיסור, **האם כשעקר שלא על מנת להוציא חייב**. וספק זה לא נפשט[יט].

הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים וחזר והוציא חצי גרוגרת נוספת לרשות הרבים האם מצטרפים

לתנא קמא, רק אם הניח את החצי השני בתוך **ד' אמות** סמוך לראשון, **מצטרפים**[כ].

לרבי יוסי, גם אם הניחו במרחק ד' אמות, אם **העבירו דרך חצי הראשון חייב, שמהלך כעומד** ומניח **דמי**, ונחשב שעשה הנחה תוך ד' אמות לחצי הראשון. והיינו בתנאי: א. שחצי **הראשון** היה **תוך ד' אמות לפתח**[כא], אבל אם אין חצי הראשון תוך ד' אמות לפתח פטור גם אם הניחו ליד חצי הראשון, שכיון שסובר שמהלך כעומד דמי, תחילת ההוצאה נחשבת כהנחה. ב. שה**פתח** היה **רחב חמש אמות, וזהו** מה **שאמר** רבי יוסי **'ואם לאו פטור'**, דהיינו שאם הוציא בצד הפתח שרחוק ארבע אמות מחצי הראשון פטור.

דף ג

האם מהלך כעומד לדעת רבי יוסי

במסכת כריתות שנינו יש ואדם מתחייב על **אכילה אחת ארבע חטאות ואשם אחד**: א. חטאת על אכילת **קדשים בטומאה**. ב. חטאת על אכילה **ביום הכפורים**. ג. חטאת על אכילת **חלב**. ד. חטאת על אכילת **נותר**. ה. אשם מעילות על **שנהנה מההקדש**.

לרבי מאיר, חייב גם חטאת על הוצאה בשבת.

לרבי יוסי[כב], אינו חייב משום הוצאה בשבת. הגמרא הבינה שטעמו **משום** שעל אכילה חייב גם במהלך, **ועל הוצאה אינו חייב עד שיעמוד**[כג]. וקשה, שהרי בברייתא לעיל סבר רבי יוסי שמהלך כעומד.

רבי יודן מתרץ, שהמשנה לא עוסקת במוציא בפיו, שהרי המוציא בפיו פטור[כד], אלא שהיה **מוטל מקצתו ברשות היחיד ופיו ברשות הרבים**, והוציא אוכלין מרשות היחיד לפיו שברשות הרבים. וסובר רבי יוסי, **שאין להחשיב הוצאה** עם איסורי האכילה, משום שעל אכילה חייב גם אילו היה הולך, **ועל הוצאה אינו מתחייב אלא מחמת שיושב על המפתן**[כה].

האם שני חצאי שיעור מצטרפים בשבת ובאיסורי אכילה

א. הבדל בין שבת לאיסור אכילה - רבי ינאי אמר, שאם **בלע חצי זית** של איסור **והקיאו** וחזר **ובלעו חייב**[כו], משום שבאיסור אכילה החיוב הוא על ההנאה, והרי נהנה חיכו בכזית. **אך אם הכניס בשבת חצי גרוגרת וחזר והוציאה פטור**, משום שבשבת החיוב הוא על מעשה ההוצאה, והרי לא הוציא גרוגרת שלימה.

ב. דמיון בין שבת לאיסור אכילה - רבי יוסי אמר, שאם הוציא בשבת **חצי** גרוגרת **ונשרפה**, ואחר כך הוציא **חצי גרוגרת נוספת, פטור**, משום **שכשהוציא את החצי** השני, החצי הראשון כבר אינו בעולם. וכמו שאם אכל חצי כזית **ועבר שיעור כדי אכילת פרס**, שאם אכל אחר כך עוד חצי זית **אינו מצטרף**[כז].

מה דין המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך כרמלית לדעת רבי יוחנן

רבי יוחנן אמר, **שחייב**.

א. רבי יוחנן מוכיח כן, מהדין ששנינו שאם התכוין להוציא לאחריו **ובא לו לפניו** חייב, ומשמע **שאף אם בא לו לאחריו** חייב. ואף על פי שכשיוצא, המקום **בינו לבין הכותל הוא כרמלית**, ונמצא שהוציא דרך כרמלית וחייב[כח].

רבי יוסי דוחה, שיתכן שחייב באופן שיוצא כאשר אחוריו כלפי הכותל ומשאו יוצא תחילה[כט]. וכמו שאמר רבי מנא שזו דרך הוצאה, שכן הכתפים לעיתים מוציאים כן כשעוברים במקום צר.

ב. רבי אחא בשם רבי יוחנן מוכיח, מהמבואר במשנה שאם הוציא אוכלין **והניחן באיסקופה** שהיא כרמלית ואחר כך הוציאן לרשות הרבים **פטור**, ומשמע שאם **הוציאן דרך האיסקופה** בלי להניחן שם, **חייב**. והורע לרבי יוסי שלא הוכיח כן מעצמו.

דף ד

מה דין המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך כרמלית

לרב הונא, בן עזאי וחכמים נחלקו במהלך, שבן עזאי סובר שמהלך כעומד ופטור, וחכמים סוברים שמהלך אינו כעומד וחייב. אבל **בזורק כולם מודים שחייב**, שאין רואים את אויר כרמלית כממשה. **וכן מוכח** ממה ששנינו בסתם והיינו כדעת חכמים, שאם הוציא אוכלין **ונתנן על האיסקופה**, ולאחר מכן הוציאום לרשות הרבים **פטור**. **ומשמע** שאם לא הניחן אלא **הוציאן דרך הילוכו, חייב**.

לרב יהודה, בן עזאי וחכמים נחלקו בזורק, שבן עזאי סובר שאויר כרמלית כממשה ופטור, וחכמים סוברים שאויר כרמלית אינו כממשה וחייב. **אבל במהלך כולם מודים שפטור**, משום שמהלך כעומד. **וכן מוכח** ממה ששנינו בסתם והיינו כדעת חכמים, שהעומד ברשות הרבים

טז. כן פירשו בקרבן העדה (ד"ה שרבי יוסי) ופני משה (ד"ה מה). אולם בביאור הגרח"ק (ד"ה המוציא וד"ה רבי יוסי עב"ד, ובגליונות מכ"י ד"ה ר"י עב"ד) מפרש, שתחילה סברה הגמרא שרבי יוחנן אינו יכול לסבור כרבי יוסי, משום שרבי יוסי מחייב על הוצאה גם בלי הנחה, ואילו רבי יוחנן סובר שאינו חייב אלא אם עשה הנחה, והגמרא דוחה שגם רבי יוסי מודה שצריך הנחה, אלא שסובר שגם המהלך כמניח דמי, ורבי יוחנן שאומר שאינו חייב עד שיניח יכול לסבור גם כרבי יוסי, ולא בא למעט אלא את מי שלא הניח את רגלו כלל על הארץ, כגון הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע.

יז. קרבן העדה (ד"ה עד).

יח. ביאור הגרח"ק (ד"ה עד שיטול ועד).

יט. לשון הגמרא 'רבי זעירא בעי', ופירשו הפני משה (ד"ה רבי יעקב), מראה הפנים (ד"ה רבי זעירא) ויפה עינים (ה: ד"ה א"ר) שזאת שאלה. אולם בספר משבי"ח ופני מאיר (ד"ה רבי זעירא) פירשו, שתיבת 'בעי' כאן אינה לשון איבעיא, אלא מלשון 'צריך', שרבי זעירא מצריך שיטול על מנת להניח, ואם לא אינו חייב.

כ. תנא זה סובר שהוצאה לשתי רשויות אינן מצטרפות, וכשיטת רבי יוסי שחלק בבריתא לעיל על תנא קמא, ותנא זה סובר שאפילו ברשות אחת, אם יש ביניהם ארבע אמות אינן מצטרפות.

כא. ומה שאמר רבי יוסי 'אם העבירו דרך עליה' אין הכוונה שהעבירו ממש מעל החצי הראשון, אלא הכוונה שבעת תחילת הוצאת החצי השני העבירו בתוך ארבע אמותיו של החצי הראשון. קרבן העדה (ד"ה ומשני שהיה), רידב"ז (ד"ה ומשני תיפתר) ופני מאיר (ד"ה ומשני).

כב. יאמרו לו', ומקובל בידם, שרבי יוסי הוא שהשיב לו כך.

כג. בביאור הגרח"ק (ד"ה אמרו) מוסיף לבאר, שרבי מאיר סובר שהבליעה נחשבת כהנחה גם במהלך, ורבי יוסי סובר שההנחה היא כשינוח המאכל במעיו, ולכן סובר רבי יוסי, שכדי שיתחייב בבת אחת על איסורי אכילה ואיסור הוצאה, צריך שיעמוד במקום אחד, וממילא אין להחשיבם יחד כיון שהחיוב אינו מחמת האכילה.

כד. משנה להלן (עו:).

כה. על פי פני משה (ד"ה תמן). ובביאור הגרח"ק (ד"ה ונטלה) פירש, שהמשנה עוסקת במכניס מרשות הרבים לרשות היחיד [שהכנסה בכלל הוצאה], דהיינו שנטל אוכלין מרשות הרבים והכניס לפיו, ורבי מאיר סובר שהחיוב הוא כשהמאכל נח בבית הבליעה שברשות היחיד, ורבי יוסי סובר שאינו חייב עד שינוח במעיו, וממילא אין שני האיסורים באים כאחד. ורק אם אוכל דרך הליכתו יכולים שני האיסורים לבוא כאחד, וכגון שבלע בזמן שהניח את רגלו ברשות היחיד, שהרי רבי יוסי סובר מהלך כעומד דמי, ועל כך אומר רבי יוסי 'שזה חייב משום מהלך', דהיינו שרק במהלך יכול להתחייב על איסור הוצאה יחד עם איסורי האכילה, ואילו על איסורי האכילה חייב גם בעומד במקום אחד, וממילא אין להחשיבם יחד. וראה ביאורים נוספים בביאורי הירושלמי.

כו. פני משה (ד"ה בלע) וביאור הגרח"ק (ד"ה וחזר), וראה בביאורי הפשט פירוש נוסף מקרבן העדה (ד"ה והקיאו).

כז. רידב"ז וביאור הגרח"ק (ד"ה בגין). וכעין זה פירש בקרבן העדה (ד"ה בגין), וראה פירושים נוספים בביאורי הירושלמי.

כח. חתם סופר, פני מאיר וביאור הגרח"ק (ד"ה ואפשר), וראה בביאורי הפשט ביאורים נוספים מקרבן העדה ופני משה (ד"ה ואפשר).

כט. קרבן העדה (ד"ה אמר), רידב"ז (ד"ה ועל זה משני) וביאור הגרח"ק (ד"ה ה"ג שהיו), וראה בביאורי הפשט מה שפירש הפני משה (ד"ה אמר ר' יוסי) לפי דרכו.